

Pjesa 1: Veprimtari mësimore

Kapitulli 1 (Arsimi fillor, klasa I)

Unë kam një emër - Ne kemi një shkollë

A Planifikimi

	Pyetje kyç/tema mësimore	Detyra kryesore	Burimet
Mësimi 1	Fëmijët mësojnë emrat e njëri-tjetrit	Fëmijët u prezantojnë të tjerëve emrat e tyre.	Fletë letre me ngjyra
Mësimi 2 dhe 3	Sa të ndryshëm janë fëmijët në klasën tonë?	Fëmijët bëjnë lule për veten e tyre me fotot e tyre në mes. Me këto krijohet një tufë lulesh.	Fletë letre me ngjyra, një foto e çdo fëmije, dhe një fletë e madhe letre për tabelën.
Mësimi 4	Çfarë dimë ne për njëri-tjetrin?	Reflektim në një raund plenar	Posteri i përfunduar

B. Informacion dhe objektivat mësimore

Fëmijët bëhen të vetëdijshëm për larminë e madhe të emrave në klasën e tyre. Ata vlerësojnë se secili prej tyre ka një emër të veçantë që i dallon nga njëri-tjetri; ata kuptojnë se emri i tyre nuk mund të hiqet nga ta dhe i takon atyre si një ngjyrë.

Fëmijët kuptojnë se emra të ndryshëm qëndrojnë për personalitete të ndryshme dhe të gjithë së bashku, si një tufë lulesh e pasur dhe shumëngjyrëshe, formojnë një klasë. Si variacion ju mund të punoni me pikat e shiut ose vagonët e trenit, copat e një formuesi shprehjeje ose figure etj. Ajo çfarë duhet të bëhet gjithmonë e qartë është se: së bashku ne jemi më shumë se shumë të njëjlojtë. Ne bëhemi një tufë lulesh, një re ose një liqen, një tren, një melodi, një formues misterioz dhe kështu me radhë.

Fëmijët kuptojnë se klasa formon një komunitet të mësuar.

Fëmijët kuptojnë dhe vlerësojnë se shkolla është për t'i mbështetur ata, tani dhe në të ardhmen, si më vete edhe së bashku me të tjerët, për të mësuar më shumë e dhe në zhvillimin e njohurive dhe aftësive të tyre.

Ata zbulojnë se shkolla nuk është vetëm një detyrë, por është krijuar edhe për shkak se fëmijët kanë të drejtë të shkojnë në shkollë dhe të arsimohen, dhe se prindërit, mësuesit dhe shteti garantojnë këtë të drejtë.

C. Pyetjet kryesore për reflektim për kapitullin 1

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
<i>Mësuesi</i>		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Shkolla është pjesë e jetës sonë; klasa është një mikro-komunitet në të drejtën e vet. Një simbol i fuqishëm për këtë është tufa e luleve. Nenet e përmendura në të djathtë mund të shprehen nga fëmijët në këto mësim.	Neni 7, 28 (shih shtojcën: Konventa për të Drejtat e Fëmijës e KB)	Fëmijët marrin pjesë në vendimin se ku do të vendoset buqeta me lule.
<i>Nxënësit</i>		
Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Cilat janë veprimet që jam në gjëndje të ndërmarr tani?
Secili prej nesh është unik. Çdo fëmijë është i mirëpritur në klasë. Do të ishte për të ardhur keq nëse njëri prej nesh do të mungonte nga klasa jonë. Ne të gjithë kemi të drejta të njëjta	Ne kemi të drejta të veçanta si fëmijë: Ne kemi një emër që askush nuk mund të na e heqë nga ne (neni 7). Ne kemi të drejtë të shkojmë në shkollë dhe të mësojmë se si të lexojmë dhe të shkruajmë. Pa shkollë askush nuk do të mund të gjejë një punë si i rritur.	Unë e di tani se ndihem më mirë si anëtar i një klase që është një grup i mirë. Unë do të përpiqem për të mbështetur fëmijët e tjerë në klasë që ata të ndihen po aq mirë sa unë.

D. Procedura

Mësimi 1

Fëmijët ulen në formë rrethi. Në mes të rrethit, në dysheme, vendosen zemra prej letre me ngjyra të ndryshme. Çdo zemër mban emrin e një fëmije dhe ka një spango të lidhur me të. Është edhe një zemër që mban emrin e mësuesit mbi të, e vendosur në mes të rrethit.

Mësuesi i nxit fëmijët të marrin pjesë në një bashkëbisedim:

- A i dimë të gjithë emrat? Prezantohuni!
- Çdo fëmijë merr një zemër me emrin e një fëmije tjetër në të. Çfarë më pëlqen në lidhje me këtë fëmijë? Çfarë aktiviteti kam bërë unë deri tani me të? Pse do të më mungonte mua, nëse ai, nuk do të ishte aty?
- Pyetje të tjera që mund të përfshihen këtu janë: Çfarë mund të thotë një person tjetër për atë fëmijë, për shembull, një mësues, një anëtar i familjes, mashkull apo femër, vetë fëmija për vetveten, një mik, dikush tjetër në dhomë, në shkollë ose komunitet?

Pasi të gjithë fëmijët të shprehin idetë për fëmijët e pikturuar në zemrën e zgjedhur, ata ia dhurojnë atë fëmijës së pikturuar.

Çdo fëmijë e vendos zemrën e tij në gjoks dhe e mban atë si shenjë identifikimi gjatë mësimt. (Kjo mund të mbahet edhe gjatë mësimëve në vijim, deri sa të gjithë fëmijët të njohin mirë njëri-tjetrin).

Mësuesi drejton diskutimet përmbysë me pyetjet: "Përse kam marrë ngjyra të ndryshme dhe nuk kam përdorur vetëm një?"

Mësuesi u kërkon fëmijëve të sjellin një fotografi portret në mësimin tjetër. (Mësuesi mund t'u bëjë nxënësve foto dhe t'i printojë ato për mësimin e ardhshëm)

Mësimi 2 dhe 3

Mësuesi, duke paraqitur mësimin e dytë, u shpjegon nxënësve se: Çdo fëmijë në këtë botë është i ndryshëm. Çdo fëmijë është unik nga ngjyra, karakteri, personaliteti dhe emri i tij!

Fëmijët kanë edhe të drejta, që quhen "Të drejtat e fëmijës", të cilat janë pranuar pothuajse në çdo vend të votës. Këto të drejta përfshijnë për shembull:

- e drejta për të pasur një emër (neni 7 mund të lexohet me zë të lartë ose mund të përdoret një version i thjeshtuar i tij);
- e drejta për të pasur arsimim shkollor (neni 28).

Vetëm dikush që ka një emër mund të thërritet nga të tjerët. Pra, është e rëndësishme t'i dimë emrat!

Mësuesi e fton klasën në një diskutim për pikat e trajtuara deri tani dhe kërkon nga nxënësit të bëjnë pyetje ose të shprehin mendimin e tyre. Si përfundim: Të gjithë ne, me të gjitha cilësitë dhe llojet e ndryshme të karakterit, me gjithë ngjyrat tona, përbëjmë këtë klasë.

Ne bëjmë një fotografi të klasës sonë. Ajo nuk është e përbërë nga zemrat, por nga lulet e mbledhura dhe të vendosura në një vazo. Vazoja përfaqëson shkollën, ndërtesa e shkollës përfaqëson klasën tonë. Dhe të gjithë ne jemi lulet në vazo.

Mësuesi shpjegon fazat e aktivitetit:

Fëmijë bëjnë lulet e tyre.

Ata ngjyrosin petalet dhe ngjatin një foto të vetën në mes të lules.

Lulet janë vendosur së bashku për të formuar një tufë.

Tufa është e mbërthyer në një poster.

Në këtë mënyrë, ne kemi bërë një fotografi të klasës sonë me ngjyra.

Fëmijët mendojnë edhe një herë dhe përpiqen të interpretojnë pamjen e luleve në vazo. Mësuesi mbledh mendimet dhe idetë e tyre të larmishme. Fëmijët mund të zhvillojnë idetë e tyre lirshëm, duke iu referuar ndoshta pyetjeve të tilla si këto në vijim:

Çfarë nënkuptojnë lulet?

Çfarë nënkupton vazoja?

Pse është e rëndësishme që të kemi një emër?

Në varësi të kohës dhe materialeve që janë në dispozicion, ky aktivitet mund të përshtatet në mënyra të ndryshme, për shembull:

Nxënësit mund të vizatojnë, të presin dhe të zbukurojnë vetë lulet e tyre ose atyre u jepen për të prerë lulet dhe për t'i zbukuruar.

Mësuesi përgatit qendrën e lules, nxënësit krijojnë petale.

Fotot priten për t'u përshtatur në qendrën e lules.

Fëmijët që kanë mbaruar punën e tyre më shpejt, vizatojnë lule të tjera më të vogla pa foto.

Në fund, në një nga muret e klasës vendoset një afishe me titull “buqeta e klasës”. Vazoja tregon një version të shkurtër të të drejtave të fëmijëve të trajtuara nga fotot (Neni 7 dhe 28).

Mësimi 4

Vendosja:

Posteri është fiksuar në dërrasën e zezë ose në mur.

Nxënësit ulen në një gjysmë-rrethi të madh; në një klasë të madhe dy gjysmë-rrathë mund të jenë të nevojshëm. Të gjithë nxënësit duhet të kenë një pamje të mirë të fotos.

Nxënësit mendojnë për pyetjet e mëposhtme:

- Çfarë më pëlqeu mua gjatë këtij aktiviteti?
- Çfarë kam mësuar?
- Çfarë di unë në lidhje me fëmijët e tjerë?
- Çfarë mësova për mësuesin?

Mësuesi udhëzon nxënësit që të ndajnë komentet dhe reagimet e tyre me njëri-tjetrin.

Përpara se të përfundojë, mësuesi u jep nxënësve më shumë informacion për Konventën e të Drejtave të Fëmijës. Ai u referohet, në veçanti, dy të drejtave të treguara në vazo dhe informon fëmijët për Ditën Universale të Fëmijëve (20 nëntor).

Në përfundim, ai diskuton me klasën nëse posteri duhet të ekspozohet në korridorin e shkollës apo në hollin e hyrjes. Klasa diskuton qëndrimet pro dhe kundër. Ku duhet të varet posteri në mënyrë që të gjithë vizitorët të mund ta shohin? Çfarë do të bëjmë ne kur të na bashkohen fëmijë të rinj në klasën tonë?

Kapitulli 2 (Arsimi fillor, klasa 2)
Emrat janë më shumë se shkronja!

A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Detyrat kryesore	Burimet
Mësimi 1	Të gjitha emrat tanë!	Të gjithë fëmijët mësojnë më shumë për emrat e njëri-tjetrit (qasja ndërvepruese).	Letër A4
Mësimi 2	Si ma kanë vënë mua emrin tim?	Klasa mendon për arsyet se si i vihet emri një fëmije.	Shirita letre me fjalitë kryesore; seti i broshurave
Mësimi 3 dhe 4	Të gjithë fëmijët kanë një histori për të treguar!	Nxënësit i japin njëri-tjetrit informacione në lidhje me jetën e tyre. Ata bëjnë një foto të vetes së tyre, në madhësi reale.	Informacion në lidhje me familjet e fëmijëve (detyrë shtëpie); një fletë letre table për fëmijë; lapustila dhe ngjyra

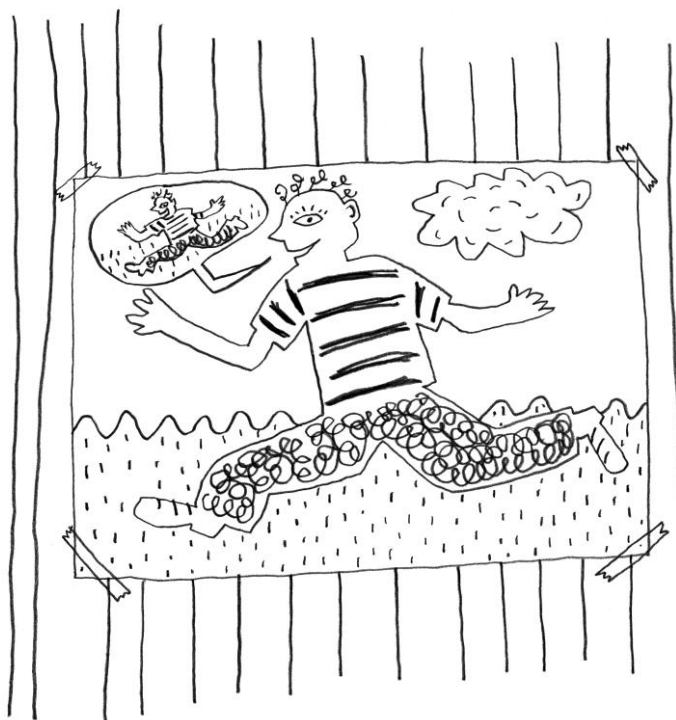
B. Informacion dhe objektivat mësimore

Neni 7 i Konventës për të drejtat e fëmijëve mbron të drejtën e fëmijës për të pasur një emër. Emri i dytë ose i familjes shënon lidhjet e fëmijës me grupin më të afërt rreth tij. Megjithatë, emri i parë bën që fëmija të jetë një individ, krijesë unike në këtë botë.

Fëmijët duhet të jenë krenarë për emrat e tyre, dhe duhet të dinë se çfarë do të thotë emri i tyre, cilat shpresa shprehin ato dhe pse prindërit e tyre zgjodhën pikërisht këtë emër për ta.

Mësuesi duhet të kujdeset kur trajton këtë temë. Për gjithfarëloj arsyes, në klasë mund të ketë fëmijë që nuk jetojnë me prindërit e tyre natyralë ose që kanë humbur emrat e tyre kur janë detyruar të migrojnë ose të internohen. Mësuesi do të duhet të jetë i ndjeshëm dhe dashamirës kur i afrohet fëmijëve të tillë.

Në këtë kapitull “Fëmijët janë më shumë se shkronja” lidhet me kapitullin 1 “Unë kam një emër-ke kemi një shkollë”. Për këtë arsye, ky mësim vazhdon në linjat e mësimimit paraardhës, por mundet të qëndrojë plotësisht edhe si një mësim më vete.

C. Pyetjet kryesore për reflektim në orët e të drejtave të fëmijëve

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
<i>Mësuesi</i>		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Shkolla është pjesë e jetës sonë; klasa është një mikro-komunitet në të drejtën e vet. Fëmijët bëhen të vetëdijshëm për identitetin e tyre duke ditur emrat e të gjithë fëmijëve të tjerë dhe duke u thirrur me emrat e tyre nga të gjithë personat në klasë. Të drejtat e përmendura në të majtë përjetojnë gjatë kësaj njësie në klasë.	Neni 7, 8, 12, 13 28 (shih shtojcën: Konventa për të Drejtat e Fëmijës e KB)	Fëmijët marrin pjesë në vendimin se ku do të vendoset posterit i tyre. Ndoshta duhet të sigurohet hapësirë, kështu që kjo pyetje mund të duhet të diskutohet me mësuesit e tjerë, asistentët e shkollës, apo drejtorin e shkollës.
<i>Nxënësit</i>		
Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Cilat janë veprimet që jam në gjendje të ndërmarr tani?
Unë kam parë se të gjithë fëmijët e tjerë dhe mësuesi më kanë vënë re. Ata të gjithë kanë dëgjuar për mua, dhe tani të gjithë e dinë emrin tim. Me emrin tim unë jam veçantë, dikush që është i ndryshëm nga gjithë të tjerët. Unë i di emrat e të gjithë fëmijëve të tjerë në klasë. Unë di diçka në lidhje me jetën e tyre.	Ne kemi të drejta të veçanta si fëmijë: Ne kemi një emër që askush nuk mund të na e heqë (neni 7). Si fëmijë, unë kam tashmë historinë e jetës sime, një jetë që është e ndryshme nga ajo e përjetuar nga fëmijët e tjerë. Kjo do të jetë gjithmonë pjesë e vetes sime (Neni 8). Unë mund të kem mendimin tim dhe mund të them atë që mendoj dhe të gjithë fëmijët e tjerë mund të bëjnë po kështu (nenet 12, 13).	Kur takoj dikë në një shesh lojërash ose diku tjetër, unë do t'i pyes ata për emrat e tyre dhe do t'u tregoj atyre emrin tim.

D. Procedura

Mësimi 1: Të gjithë emrat tanë!

Mësuesi ulet në një rreth me nxënësit e tij ose të saj. Fëmijët janë të ulur në karriget e tyre. Ata mbajnë rripa letre që tregojnë emrat e tyre, me shkrim të theksuar. Edhe mësuesi ka një rryp letre me emrin e tij. Secili thotë me radhë emrin e tij. Nxënësit duhet të kuptojnë dhe të dinë emrat e fëmijëve të tjerë. Kjo mund të bëhet me anë të lojërafve të ndryshme, disa prej të cilave vlen edhe në raste kur nxënësit e njohin njeri-tjetrin.:

Fëmijët japin emrat e tyre dhe ato të fëmijëve të ulur në të majtë dhe në të djathtë të tyre, "Emri im është ..., dhe në të majtën time është ulur..., dhe... është ulur në të djathtën time."

Identifikoni disa nga tipare që nxënësit tuaj i kanë të përbashkëta, për shembull, ngjyra e xhinseve ose të fundit të tyre, inicialet, syzeve, ngjyra e flokëve të tyre etj., dhe formoni një enigmë: "..., ..., dhe ... të gjithë kanë diçka të përbashkët. Kush mund të më thotë se kush është ai?" Përsëriteni këtë disa herë.

Mblidhni të gjitha kartat me emrat në to. Të gjithë fëmijët, me rradhë, tërheqin nga një kartë, pa lexuar emrin. Ata të gjithë tregojnë kartat e tyre. Kush është në gjendje të vendosë rregullin në këtë konfuzion, për shembull, duke i vënë emrin e saktë çdo fëmije?

Hipja në autobus: në mënyrë të rastësishme, një fëmijë fillon me deklaratën e mëposhtme: "Unë jam Ana dhe unë po hip në autobus." Fëmija ngjitur me të vazhdon: "Unë jam Sandra dhe unë po hipi në autobus me Anën." Fëmija ulur pranë Sandrës vazhdon në të njëjtën mënyrë, duke përfshirë të gjithë fëmijët e mësipërm, "Unë jam Tomi dhe kam hipur në autobus së bashku me Anën dhe Sandrën." Mbani të njëjtën rregull në të cilin fëmijët janë ulur në rreth, pasi kjo do t'ua bëjë më të lehtë të kujtojnë emrat. Vazhdoni në këtë mënyrë, derisa të gjithë fëmijët të jenë ulur në autobus. Kujdesuni të mos vini në siklet fëmijën që harron një emër dhe i lini fëmijët të ndihmojnë njëri-tjetrin.

Mësuesi përfundon mësimin duke zhvilluar një dialog mësimor. Pyetjet e mëposhtme shërbejnë si stimuj për nxënësit:

A më pëlqen emrin im dhe, nëse po, pse?

Ndonjë herë emrat shkurtohen në pseudonime ose ndryshohen. A më pëlqen apo nuk më pëlqen emri im i ri, dhe pse?

Por, nga njëherë është e rëndësishme që të kesh një emër tëndin. Çfarë do të ndodhte nëse të gjithë në shkollë do të kishin të njëjtin emër apo nuk do të kishin emër fare?

Mësimi 2: Si e kam marrë unë emrin tim!

Mësuesi ka përgatitur shirita letre në të cilat ka shkruar fjalitë e mëposhtme (natyrisht, është i mundur çdo lloj variacioni: ndryshim, heqje ose shtim i më shumë deklaratave etj):

Është e rëndësishme që të kemi një emër.
Emri im - Ky jam unë.
Nga emrat tanë, ne njohim veten dhe njëri-tjetrin.
Emri ynë thotë diçka për ne (gjinia, gjuha, vendi i origjinës)
Duke pasur një emër, një fëmijë bëhet anëtar i një shteti.
Duke zgjedhur një emër të caktuar, prindërit shpesh shprehin dëshira, shpresa dhe ndjenja të caktuara

Mësuesi i lexon klasës deklaratat e shkruara në një rrip letre, e vë atë përmbys dhe i kërkon fëmijëve të shprehin kuptimin me fjalët e tyre.

Pastaj ai shpërndan fletët e punës të cilat nxënësit do t'i mbushin si detyra shtëpie (shih Burimet më poshtë). Mësuesi bën pyetjet e mëposhtme, për t'u siguruar që çdo fëmijë i kupton ato:

- Kur kam lindur?
- Në çfarë ore?
- Cila ditë e javës ishte kur linda?
- Si ishte moti?
- Ku kam lindur?
- Kush ishte i pranishëm kur kam lindur?
- Sa i gjatë kam qenë dhe sa peshoja?
- Pse më vunë këtë emër të veçantë?
- Çfarë kuptimi ka emri im?
- Ku mund të gjendet emri im, çfarë kuptimi ka emri im në gjuhë të tjera?

Mësimet 3 dhe 4:

Të gjithë fëmijët kanë një histori për të treguar!

Fëmijët ulen në një rreth dhe i tregojnë njëri-tjetrin për atë ç'ka kanë folur me prindërit e tyre. Mësuesi i inkurajon ata për të shqyrtuar disa nga pyetjet në thellësi.

Për shembull, ai përgatit një listë në dërrasë, që tregon në çfarë ore të ditës kanë lindur të gjithë fëmijët e klasës. Ndoshta do të lindë një model interesant. (Interneti mund të shërbejë për të gjetur ditët e javës në të cilën kanë lindur fëmijët)

Sigurisht, do të ishte shumë interesante nëse disa fëmijë do të mund të përgjigjeshin në pyetjen e fundit, dmthënë, të japin arsyet e prindërve të tyre për vënien e emrave të tyre. Për të shpjeguar kuptimin e emrave, mësuesi mund të përdorë një fjalor, internetin (një punë e veçantë mund të ishte gjetja e emrave evropianë)

Në vijim, fëmijët marrin detyrën në mënyrë individuale për të krijuar një poster për veten e tyre dhe për të përfshirë në të të gjithë informacionin që lidhet me veten e tyre. Në varësi nga aftësitë e të shkruarit,

mësuesit mund t'i nevojitet të ndihmojë disa prej nxënësve.

Nëse është e mundur, fëmijët duhet të vizatojnë një foto të vetes së tyre, në madhësi natyrale. Kjo mund të bëhet në këtë mënyrë: një fëmijë shtrihet poshtë mbi një fletë letre të shtruar në dysHEME, duke zgjedhur një pozicion të caktuar, për shembull, duke vrapuar ose duke qëndruar me krahë të hapura. Një tjetër fëmijë skicon figurën. Modeli që del pritet dhe ngjyroset me bojëra uji ose bojëra poster. Mund të priten balona thëniesh dhe të ngjiten te figura për të treguar fëmijët që prezantojnë veten: "Emri im është..." ose, në figurë, mund të ngjitet një fletë letre me të dhënat personale.

Fëmijët shpenzojnë mësimin e katërt duke kompletuar këto postera.

Në fund, posterat ose figurat paraqiten para klasës dhe nxënësit diskutojnë se si do t'i paraqesin posterat në ndërtesën e shkollës. Mësuesi i ndihmon në marrjen e vendimit.

Burimet: Fletë pune për nxënësit

Emri im ka historinë e vet – Çfarë do të përpiqem të zbuloj

Kur kam lindur unë?
Në çfarë kohe?
Cila ditë e javës ishte?
Si ishte moti?
Ku kam lindur unë?
Kush ishte i pranishëm kur kam lindur?
Sa i madh dhe sa i rëndë isha?
Pse më vunë këtë emër të veçantë?
Çfarë kuptimi ka emri im?
Ku mund të gjendet emri im, çfarë kuptimi ka emri im në gjuhë të tjera?

Kapitulli 3 (Arsimi fillor, klasa 3)
Në jemi magjistarët!

A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Veprimtaritë kryesore	Burimet
Mësimi 1	Çfarë mund të bëjë një njeri i zakonshëm me një problem? Çfarë mund të bëjë një magjistar?	Nxënësit mësojnë për të dalluar mes zgjidhjeve realiste dhe magjike për probleme të llojeve të ndryshme. Ata vizatojnë pamjen e një personi të zakonshëm ose një magjistari.	Dërrasa e zezë është e përgatitur që më parë për të mbledhur idetë e fëmijëve; vizatimet; shiritin ngjites; fletë letre me madhësi A 4, shkumësa me ngjyra
Mësimi 2	A mund të gjejmë ne zgjidhje nëpërmjet diskutimit tonë?	Në një diskutim plenar nxënësit mësojnë të dallojnë mes zgjidhjeve të mundshme dhe të pamundshme për problemet e përditshme.	Figurina letre të prera; shkumësa me ngjyra
Mësimi 3	Çfarë zgjidhjesh mund të gjej? Si mund të ndihmoj?	Nxënësit përpiqen të gjejnë zgjidhje për situata të vështira në jetën e tyre të përditshme. Ata paraqesin zgjidhjet e tyre me aktrim dramatik.	
Mësimi 4	Si mund të tregojmë zgjidhje për problemet me një aktrim dramatik? Çfarë kemi mësuar ne në këtë mënyrë?	Nxënësit përsëritin si të luajnë rolin e tyre dhe e aktrojnë atë në klasë.	Përgatitje për rolin që luan nëse kërkohet

B. Informacion dhe objektivat mësimore

Fëmijët shpejt bëhen të vetëdijshëm për faktin se shumë gjëra janë jashtë kontrollit të tyre. Ata janë subjekt i vendimeve që kanë një ndikim të drejtpërdrejtë në jetën e tyre, por ata janë shpesh në gjendje për të ndikuar mbi to. Por fëmijët janë gjithashtu të aftë për të udhëtuar në një botë të imagjinatës së tyre. Kjo duhet të jetë një përpjekje për të shpëtuar nga bota e vërtetë. Bota e imagjinatës është edhe sfera ku krijohen plane të reja, përvojat mund të reflektohen dhe ku një person mund të fitojë forcë para se të kthehet në botën e vërtetë.

Për projektin e mësimdhënies në kapitullin 3, ne sugjerojmë vizatimin në kapacitetin imagjativ të fëmijëve dhe duke u dhënë atyre mundësinë për të transformuar idetë e tyre në zgjidhje për jetën reale, në lidhje me të drejtat bazë të fëmijëve.

Fëmijët e përfytyrojnë veten magjistarë. Ata duhet të përpiqen të gjejnë, si magjistarë, një zgjidhje për një problem të komunitetit dhe ta vënë në praktikë (për shembull të përqendrohen në një problem të mjedisit të pastër në klasë dhe në oborrin e shkollës).

Ky kapitull mbështetet në komunikimin në klasë. Prandaj është me rëndësi të madhe që fëmijët të ulen në vende të përshtatshme. Kur komunikojnë në grupe, të gjithë pjesëmarrësit duhet të ulen ballë për ballë. Përpiquni të shmangni uljen me fytyrë nga dërrasa e zezë e të gjithë nxënësve. Ulja në rreshta i vë fëmijët që janë në skaje në dizavantazh. Përkundrazi, fëmijët duhet të ulen në një rreth ose rreth një tavoline.

Mësuesi vendos kur t'i zhvillojë mësimet e këtij kapitulli, megjithatë, ne sugjerojmë javën e dytë dhe të tretë të nëntorit, pasi përputhet me Ditën Universale të Fëmijëve (shihni edhe sugjerimet në fund të mësimet të katërt).

C. Pyetjet kryesore për reflektim në orët e të drejtave të fëmijëve

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
<i>Mësuesi</i>		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Shkolla është si një mikro-shoqëri. Nxënësit diskutojnë probleme së bashku dhe gjejnë zgjidhje për problemet e tyre në klasë dhe në jetën e tyre. Ata bashkëveprojnë me njëri-tjetrin, jo vetëm me mësuesit.	Neni 13, 14, 28, 31 (shih shtojcën: Konventa për të Drejtat e Fëmijës e KB)	Nxënësit mendojnë për situata të jetës reale dhe fillojnë të vënë në jetë zgjidhje për problemet që janë të vërteta për vetë ata dhe për të tjerët.
<i>Nxënësit</i>		
Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Cilat janë veprimet që jam në gjëndje të ndërmarr tani?
<p>Ne kemi dëgjuar njëri tjetrin dhe kemi zbuluar se disa nga dëshirat dhe problemet tona mund të jenë shumë të ndryshme.</p> <p>Ne kemi parë se si mund të gjejmë së bashku zgjidhje për probleme të tilla.</p>	<p>Unë di se fëmijët kanë të drejta të veçanta, të drejtat e fëmijëve. Unë e di se ka një Ditë Universale të Fëmijëve më 20 nëntor.</p> <p>Unë po mësoj të shoh dallimin mes mrekullive dhe zgjidhjes së problemeve në jetën reale.</p>	<p>Unë e di që njerëzit e tjerë dhe unë kemi të drejta, por unë duhet të bëj diçka për t'u siguruar që këto të drejta të mbrohen, si të miat ashtu edhe ato të njerëzve të tjerë.</p> <p>Gjetja e një zgjidhje për një problem nuk është gjë e lehtë për të bërë. Ne nuk mund t'i zgjidhim të gjitha problemet menjëherë. Disa nga dëshirat tona nuk do të përmbushen për një kohë të gjatë</p>

D. Procedura

Mësimi 1

Mësuesi i mbledh nxënësit në një gjysmërrethi, përballë dërrasës së zezë, për t'i mundësuar çdo fëmije një pamje të mirë të tabelës.

Mësuesi vizaton dy persona në dërrasë: një grua ose burrë të zakonshëm dhe një magjistar. Edhe fëmijët, në çifte, duhet të vizatojnë dy figura dhe të përpiqen t'u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme, së bashku:

- Cili është ndryshimi ndërmjet një njeriu të zakonshëm dhe një shtrige ose magjistari?
- Çfarë bën personi i zakonshëm në situata të caktuara, për shembull, kur nuk ka bukë në

shtëpi?

- Çfarë bën magjistari në të njëjtat situata?
- Për të nxitur imagjinatën, mësuesi mund t'u kërkojë nxënësve të identifikojnë situata të tjera të mundshme dhe i ndihmon nëse është e nevojshme. Më pas, ai i mbledh të gjitha përgjigjet e nxënësve në një listë në dërrasë, duke përdorur tabelën e mëposhtme:

	Person i "Zakonshëm"	Shtrigw ose magjistar
Situata 1 (p.sh. Uria)		
Situata 2 (p.sh. Varfwria)		
Situata 3 (p.sh. Mërzia)		
Situata 1 (p.sh. Ditëlindja)		
Etj.		

Fëmijët ndajnë dhe diskutojnë zgjidhjet e problemeve të ndryshme. Për të zgjeruar diskutimet mund të përdoren pyetjet e mëposhtme:

A mund të shihni ndonjë zgjidhje ose ide të bërë nga një magjistar i mirë apo i keq? Si do të vepronte një magjistar i mirë në këtë rast. Po një magjistar i keq dhe dinak?

Kur keni dëshiruar për herë të fundit të kishit qenë magjistar, dhe çfarë donit të ndryshonit atëherë?

Cila është dëshira juaj më e madhe tani? Si do ta përmbushnit kwtw dwshirw nwse do tw kishit fuqi magjike. Si do ta pwrmbushnit kwtw dwshirw nw realitet?

Etj.

Mësuesi i nxit nxënësit të dalin përpara me idetë e tyre dhe u jep të gjithëve mbështetje pozitive. Ai shpjegon se klasa do të flasë për magjistarët disa herë në mësimet e ardhshme dhe u jep nxënësve si detyrë të shohin për foto të magjistarëve në revista ose libra dhe, nëse është e mundur, t'i sjellin ato në klasë. Fotografitë dhe librat duhet të shfaqen në një ekspozitë të vogël.

Në pjesën e mbetur të mësimet, fëmijët duhet të përfundojnë vizatimet e tyre të magjistarëve dhe personave të zakonshëm dhe t'i ngjyrosin ato. Këto vizatime mund të përfundojnë edhe si detyrë shtëpie

Mësimi 2 (kohëzgjatja rreth ½ mësimi)

Hyrje: duke parë dhe komentuar ekspozitën, nëse ajo është bërë shumë e madhe për t'u paraqitur.

Mësuesi nxit nxënësit për të sjellë foto dhe libra mbi magjistarët dhe për të përfunduar vizatimet e tyre.

Fëmijët tani ulen në një rreth. Mësuesi u tregon atyre që, disa vite më parë, janë shkruar disa të drejta të veçanta që merren me jetën dhe gjendjen e fëmijëve. Këtu rekomandojmë leximin e Deklaratës së të Drejtave të Fëmijës (1959), të cilën mësuesi mund ta përshtatë dhe ta shkurtojë sipas nevojave.

Mësuesi duhet të bëjë përshkrimin sa më të thjeshtë, për t'u kuptuar nga nxënësit, me shembuj nga jeta reale dhe të lidhura me përvojat vetjake të nxënësit.

Për të përmbyllur, mësuesi mund të hartojë një listë me çëshjet kryesore së bashku me fëmijët dhe ta shkruajë atë në dërrasën e zezë. Nxënësit mund ta shkruajnë listën në fletoret e tyre të punës.

Fëmijët duhet të kuptojnë këtë:

Të drejtat e njeriut ekzistojnë.

Këto të drejta janë të vlefshme për çdo fëmijë, edhe në vendin tuaj.

Qëllimi është të aftësohen fëmijët të rriten në mënyrë të plotë e të shëndetshme (kjo përfshin zhvillimin e tyre: fizik, moral, psikologjik, mendor dhe atë social).
Fëmijët duhet të gëzojnë si lirinë edhe respektin e dinjitetit të tyre personal.
Në hapin e parë fëmijët duhet të kuptojnë këtë parim. Integrimi i shoqatave dhe kontributeve të fëmijëve, mësues i shpjegon konceptet dhe se si janë të lidhura ato.

Pastaj, ai paraqet rreth 20 figurina djemsh dhe vajzash që ai ose nxënësit i kanë prerë më parë. Këto figura ndahen në katër grupe prej pesë në dyshe. Mësuesi sqaron se çdo grup ka një problem të veçantë:

- Grupi 1 po përjeton një rrezik për mirëqenien fizike (ushqim, shëndet etj.).
- Grupi 2 po përjeton një rrezik për mirëqenien shpirtërore (diskriminim, e drejta e privatësisë etj.)
- Grupi 3 po përjeton një rrezik për shanset arsimore (e drejta për arsim, për informacion etj.)
- Grupi 4 po përjeton një rrezik për mjedisin shoqëror (familja, shokët).

Pas këtij shpjegimi, klasa ndahet në katër grupe, ku secili është përgjegjës për një nga grupet e figurave prej letrave. Udhëzimi: Merrni pesë figurat tuaja dhe shkruani në secilën një fjali për atë që kanë nevojë, çfarë u mungon dhe për çfarë vuajnë. Përdorni fjalitë në vetën e parë. Për shembull, grupi mirëqenia shpirtërore mund të shkruajë fjali të tilla si "Njerëzit qeshin me mua, sepse jam i huaj". Une vuaj sepse nuk kam shokë", I jam i trishtuar sepse njerëzit qeshin me mënyrën si eci" etj.

Fëmijët punojnë në katër grupe, pastaj i prezantojnë rezultatet te njeri-tjetrit dhe diskutojnë për të gjetur shembuj për grupet e tyre të figurave (p.sh. Për çfarë tjetër mund të mendoni ju?) dhe, mundësisht, të shkruajnë më shumë në to.

Në vijim, grupet bëhen magjistarë dhe shtriga dhe dëshirojnë të ndihmojnë fëmijët të përjetojnë të drejtat e fëmijëve. Figurat që janë shkruar shihen një nga një. Për secilën bëhet pyetjet e mëposhtme:

- Lexoni çfarë është shkruar për fëmijët: për çfarë vuan?
- Si mund të ndihmojë magjistari ose shtriga? Çfarë mund të bëjnë që fëmija të ndihmohet sot, nesër dhe në të ardhmen?
- Çfarë mund të bëjë vetë fëmija për t'u ndier më mirë?
- Çfarë mund të bëjnë njerëzit për fëmijët, pa ndihmën e magjistarëve dhe shtrigave?

Kjo veprimtari mund të bëhet me të gjitha klasën ose, në varësi të madhësisë së klasës, mund të ndahet edhe në dy grupe.

Mësimi 3

Mësuesi përsërit dhjetë të drejtat më të rëndësishme të fëmijëve. Sot ne shohin situata konkrete në jetën reale, ku të drejtat luajnë rol të rëndësishëm. Mësuesi motivon fëmijët të mendojnë për vende dhe situata të jetës së përditshme që janë të vështira për ta, për shokët e klasës ose për shokë të rinj ose të vjetër në shkollën e tyre. Kjo veprimtari zhvillohet në dy grupe. Si stimul dhe përkrahje mbledhur me shkrim kontributet e nxënësve mund të përdoret modeli i mëposhtme:

Vendet

- klasë;
- oborrin;
- rrugës për në shkollë.

Situatat

- grindje dhe mosmarrëveshje;
- nuk ka drekë;
- ke harruar për të bërë detyrat e shtëpisë;
- të kanë rrahur;
- nuk ke asnjë mik;

nuk ke një xhaketë të ngrohtë dimrit;
nuk ke pajisjet e duhura sportive.

Udhëzime: Ne tani do të marrim rolin e magjistarëve të vegjël dhe do të ushtrohemi të gjejmë zgjidhje për këto situata.

Në raundin plenar ne shqyrtojmë dy ose tre situata dhe zgjidhje. Pastaj, nxënësit formojnë grupe të vogla dhe zgjidhin një situatë, me të cilën ata duan të merren, duke ofruar edhe një zgjidhje. Çdo grup -duhet të luajë një lojë me role poër të paraqitur situatën dhe zgjidhjen.

Mësuesi mbështet grupet, bën sugjerime nëse është e nevojshme dhe dëgjon. Për mësimin e katërt, nxënësit mund të përsosin skenat me kostumet si dhe pajisjet e tyre ndihmëse.

Mësimi 4

Mësuesi udhëzon nxënësit për lojën me role: afatet kohore, kritere të qarta vëzhgimi për shikuesit (p.sh. a është e kuptueshme situata e paraqitur? Ai janë aktorët bindës? Etj.) Udhëzimet shkruhen në tabelë.

Nxënësit luajnë lojën (problemi dhe zgjidhja). Koha duhet të vëzhgohet mne rreptësi. Pas çdo akti ose loje duhet të zhvillohet një diskutim. Projekti mund të hartohet për të kujtuar, për shembull, ditën botërore të fëmijëve dhe fëmijët mund të përgatisin edhe një veprimtari me komunitetin (informacion për një klasë tjetër për të drejtat e fëmijëve, komunikim krijues për të drejtat e fëmijëve, p.sh. një afishe në korridorin e shkollës etj.)

Kapitulli 4 (Arsimi fillor, klasa 4)
Të drejtat tona – thesari ynë
A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Detyrat kryesore	Burimet
Mësimi 1	Pse kemi nevojë për të drejta të veçanta të fëmijëve?	Nxënësit njihen me projektin "kutia e thesarit", dhe ata diskutojnë se si ta planifikojnë dhe ta kryejnë atë.	Objektet që mund të përdoren për të përfaqësuar disa të drejta të fëmijëve (demonstrim dhe frymëzim); kartat e të drejtave të fëmijëve.
Mësimi 2	Kutia e thesarit tim personal – Diçka e veçantë	Nxënësit dekorojnë kutitë e tyre të thesarit dhe i përgatitin ato për "thesaret e të drejtave të fëmijëve të tyre".	Çdo fëmijë sjell një kuti prej metali, druri ose kartoni në shkollë; kopsa me ngjyrë, copa rrobe, etj.; ngjitës dhe gërshërë
Mësimi 3 (pas një intervali prej disa javësh)	Kutia ime e thesarit, kutia jote e thesarit!	Nxënësit shfaqin kutitë e tyre të thesarit duke organizuar një ekspozitë në tavolinat e tyre.	Kuti thesari i nxënësve (me përmbajtjen)
Mësim 4 (pak para 20 nëntorit)	Si mund të organizojmë një ekspozitë?	Fëmijët ekspozojnë thesaret e tyre dhe kutitë e thesarit për të gjithë fëmijët e tjerë në shkollë për t'i parë.	Nxënësit gjejnë një dhomë apo vend për ekspozitën e tyre

B. Informacion dhe objektivat mësimore

Nxënësit fitojnë njohuri më të thella për të drejtat e fëmijëve. Gjatë një periudhe më të gjatë kohore, ata studiojnë përmbajtjen dhe qëllimin e këtyre të drejtave, duke u përpjekur që të lidhin çdo të drejtë me një objekt që mund të ilustrojë ose ta simbolizojë atë. Çdo fëmijë do të gjejë një zgjidhje të vetën. Për ta bërë këtë, fëmijët duhet të kuptojnë dhe interpretojnë nenet në fjalë.

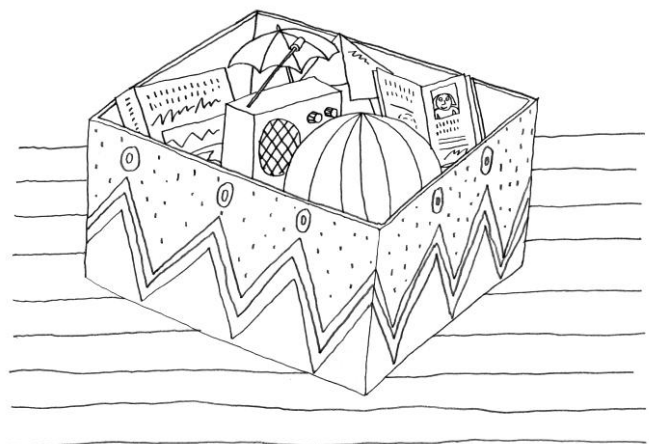
Nga këndvështrimi i teorisë së mësuarit, detyra i lejon nxënësit të organizojnë në mënyrë aktive proceset e tyre të të mësuarit, të cilat rritin në mënyrë të konsiderueshme shanset e tyre për të përjetuar një rritje të qëndrueshme të dijes.

Çdo nxënës prodhon kutinë e vet të thesarit.

Nxënësit identifikojnë veten më fort me të drejtat e fëmijëve, si intelektualisht edhe emocionalisht.

Ky është një projekt klase, i cili mbulon një periudhë të gjatë kohore dhe mund të nxisë, në mënyrë të përsëritur, nxënësit për të ndarë dhe diskutuar idetë e tyre.

Me rastin e Ditës Universale të Fëmijëve (20 nëntor), mund të organizohet dhe të hapet një ekspozitë e kutive të thesarit të nxënësve në ndërtesën e shkollës. Kjo përbën një nxitje shtesë dhe do të motivojë nxënësit e vegjël për të bërë diçka të ngjashme, një ose dy vjet më vonë. Koha më e përshtatshme për të filluar projektin është fundi i shtatorit dhe mesi i tetorit.

C. Pyetjet kryesore për reflektim në orët e të drejtave të fëmijëve

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
<i>Mësuesi</i>		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Çdo nxënës ka të drejtë për të zhvilluar një mënyrë personale të shprehjes artistike. Në këtë mënyrë, nxënësit rrisin vetëbesimin e tyre dhe mësojnë më shumë për veten e tyre dhe njëritjetrin.	Të gjitha të drejtat e fëmijëve prezantohen dhe diskutohen në klasë.	Nxënësit mësojnë si të marrin vendime dhe të argumentojnë për zgjidhjet që kanë gjetur.
<i>Nxënësit</i>		
Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Cilat janë veprimet që jam në gjendje të ndërmarr tani?
Është e mrekullueshme nëse shkolla bëhet vendi ku ne mund të shohim kaq shumë vepra arti. Tani unë po e shijoj që jam në shkollë.	Unë kam studiuar të drejtat e fëmijëve për një kohë të gjatë. Mua më është dashur të marrë një vendim për çdo nen, dhe unë mund ta bëja këtë vetëm nëse e kisha kuptuar nenin. Unë kam zbuluar se nuk është gjithmonë e lehtë për të kuptuar konventën për të drejta të fëmijëve.	Jo të gjithë nenet në konventën e të drejtave të fëmijëve janë njësoj të rëndësishme për mua. Unë kam menduar për pyetjen se cilët prej neneve unë mund të përkrah. Unë kam menduar për problemin se cilat prej të drejtave janë veçanërisht të rëndësishme për fëmijët e tjerë në familje të tjera, rajone ose vende të tjera dhe atë se çfarë mund të bëj unë për t'i mbështetur ato.

D. Procedura

Mësimi 1 (fondi i shtatorit/ fillimi i tetorit, kohëzgjatja afërisht një orë e gjysmë)

Hyrje: Mësuesi aktivizon njohuritë paraprake të nxënësve për të drejtat e njeriut dhe përmbledh pikat më të rëndësishme. (shih kap.3, mësimi 20). Ai u jep nxënësve kopje të kartave të të drejtave të fëmijëve dhe i ndihmon fëmijët t'i kuptojnë (duke bërë lidhjen e të drejtës me ilustrimin) dhe të aftësohen për detyrën. Në qendër të veprimtarisë nuk duhet të jetë leximi i disa të drejtave, por përdorimi i ilustrimeve për të treguar një histori për të një drejtë të veçantë.

Në vijim mësuesi vendos në tryezë një kuti që ka pamjen e një thesari, pranë kartave të të drejtave.

Më pas ai i vendos objektet në mënyrë të tillë që të simbolizojnë disa të drejta. Për shembull: Neni 7 (e drejta e një emri nga lindja) me një qiri i vogël në kujtim të ditës së emri; Për neni 28 (e drejta për arsimim) mund të qëndrojë pranë një lapsi. Mësuesi shpjegon parimin e simbolizimit dhe diskuton shembuj të tjerë me nxënësit.

Pas kësaj mësuesi shpjegon planin e mëtejshëm.

Dita Universale e Fëmijëve është më 20 nëntor. Deri atëherë, secili nxënës duhet të krijojë një kuti thesari, e cila duhet mbushur me karta dhe objekte që lidhen me të drejtat e fëmijëve. Çdo nxënës vendos se cilat objekte mund të korrespondojnë me të drejtat konkrete të fëmijëve.

Detyra konkrete: Çdo nxënës ka një javë kohë për të gjetur dhe zbukuruar kutinë e tij të thesarit. Së pari ai duhet të gjejë një kuti me një kapak (një kuti prej kartoni, druri ose metali). Kjo kuti duhet të zbukurohet, pjesërisht gjatë kohës së shkollës, në orën e artit pamor, të aftësimit teknologjik etj. Kjo kërkon që fëmijët të gjejnë një kuti dhe material zbukurues për vete dhe për shokët e klasës.

Të gjithë nxënësit presin kartat e të drejtave të fëmijëve. Ata i vendosin ato në kutitë e tyre të thesarit. Udhëzime. Tani fillon gjuetia e thesarit! Fëmijët gjejnë kutitë e para të thesarit që simboullojnë një të drejtë.

Ide e mundshme: Shkoni tek kartat përsëri dhe shkruaj disa fjalë kyçe në pjesëne prapme të tyre për të përmbledhur çdo të drejtë.

Mësimi 2 (një javë më vonë)

Fëmijët i tregojnë njëri-tjetrit materialet dhe objektet që kanë sjellë me vete për të simbolizuar të drejtat e shkruara në kartat e tyre

Diskutim/Ide

Për skimin e kutisë së thesarit

Për simbolet e përshtatshme për të drejtat individuale të fëmijëve: Çfarë ilustrimi do të ishte i përshtatshëm për këtë të drejtë. Ku mund të gjenden këta objekte? Është e rëndësishme që gjuetia e thesarit të ndihmojë fëmijët të njihen me të drejtat dhe t'i kuptojnë ato më mirë. Nëse e kanë kuptuar çfarë do të thotë e drejtë e fëmijës, atëherë ata duhet të simbolizojnë atë vetëm me një objekt.

Fëmijët fillojnë të dekorojnë kutitë e tyre të thesarit. Ata ndihmojnë njëri-tjetrin dhe shkëmbejnë materialet për zbukurim. Mësuesi cakton kohën. Kjo mund të plotësohet në shtëpi ose një orë tjetër mësimi.

Gjatë gjuetisë së thesarit, ku fëmijët mbledhin objektet dhe materialet për katër-pesa javët e ardhme, ata shkëmbejnë me njerit tjetrin edhe idetë dhe gjetjet e tyre. Çfarë ke gjetur për të simbolizuar të drejtën? Fëmijët janë të lirë të kopjojnë idetë e njeri-tjetrit. Ata mund të bëjnë edhe një konkurs për kutinë më të bukur të thesarit dhe për idetë me krijuese dhe origjinale.

Mësimi 3

Një javë para Ditës Universale të Fëmijëve (20 nëntor): të gjithë fëmijët tregojnë objektet që kanë mbledhur në një ekspozitë, në tryezat e tyre. Nuk është e nevojshme të ilustrohet çdo të drejtë e fëmijëve me një objekt. Ata organizojnë një tur të shkurtër për të gjithë objektet..

Fëmijët i shpjegojnë njëri-tjetrit pse kanë zgjedhur objektin.

Pas kësaj organizohet një diskutim me të gjithë klasën për mundësinë e organizimit të një ekspozite me rastin e Diktës Botërore të fëmijëve (20 nëntor) për nxënësit e tjerë të shkollës. Pyetje për diskutim: A ka vitrina qelqi që ne mund t'i përdorim? A duhet të vendosim disa tavolina të vogla në ndërtesën e shkollës?

A duhet ta kthejmë klasën tonë në një muze për të drejtat e fëmijëve më 20 nëntor? Ndoshta një tjetër klasë e tretë ka zhvilluar të njëjtin plan. Si mund t'i ndajmë objektet tona? A duhet të ftojme drejtorin e shkollës, mësuesit e tjerë, prindërit ose stafin e kujdesit për ambientin? A duhet të kemi një lloj një ceremoniale të ekspozitës sonë? A duhet të bëjmë prova ose të shkruajmë dhe të kompozojmë një këngë për këtë rast? Dhe *kështu me radhë*.

Mësimi 4

Dita Universale e Fëmijëve, 20 nëntor (ose një ditë, sa më pranë kësaj)

Nxënësit ndërtojnë ekspozitën dhe marrin përsipër të informojnë nxënësit e tjerë. Ata bien dakord për një plan dhe shfaqin kutitë e thesarit për nxënësit e tjerë. Kjo duhet të shoqërohet me informacione për të drejtat e fëmijës, gjë që mund të bëhet në fjalimin hyrës dhe në afishen e ekspozitës.

Në vijim, klasa diskuton dhe reflekton (ndoshta me shkrim) në lidhje me këto pyetje: Si shkoi projekti? Çfarë fituam prej tij? Çfarë shkoi mirë? Çfarë mund të ishte bërë më mirë?

Kapitulli 5 (Arsimi fillor, klasa 5) Ne i bëjmë rregullat për klasën tonë

A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Detyrat kryesore	Burimet
Mësimi 1	Çfarë të drejtash ka çdo person në këtë klasë?	Duke punuar në grupe, nxënësit përgatisin listën e sugjerimet për rregullat në klasën e tyre.	Letër A3
Mësimi 2	Çfarë e bën një rregull të mirë? Pse mund të jenë ato një telash? Pse mund të jenë ato të dobishme?	Nxënësit mendojnë për parimin e rendit dhe rregullave.	Broshurat mbi parimet themelore të rregullave në demokraci. Fletë letre A4
Mësimi 3	Si mund të zbatohen e vihen në jetë të drejtat e fëmijëve në klasë?	Duke punuar në grupe, nxënësit përpunojnë rregullat e tyre që harmonizohen me të drejtat e fëmijëve.	Broshura, të kopjuara ose të shkruara nga nxënësit
Mësimi 4	Përpunimi i rregullave në grupe dhe rënia dakord për rregullat në klasë.	Nxënësit krahasojnë idetë e tyre dhe përpiqen të arrijnë një vendim unanim për rregullat e klasës së tyre.	

B. Informacion dhe objektiva mësimore

Kur ne i lidhin rregullat për klasën me perspektivat e të drejtave të njeriut apo të fëmijëve, këto rregulla zhvillojnë implikime që shkojnë përtej thjesht sigurimit të paqes dhe qetësisë në klasë.

Të drejtat e njeriut dhe të fëmijëve nuk janë një trup standardesh të ftohta ligjore. Nëse ato do të vihen në jetë dhe do të bëhen kuptimplote, ato duhet të shërbejnë si instrumente dhe udhëzues për përpjekjet tona për të sjellë barazi dhe drejtësi në jetën e përditshme. Për nxënësit, shkolla është një element i rëndësishëm, në një farë mënyre, edhe epiqendra e jetës së tyre të përditshme. Por shkolla është edhe më shumë se kaq: shkolla është i vetmi vend ku nxënësit mund të mësojnë se si të veprojnë në shoqëri. Shkolla, me fjalë të tjera, klasa, godina e shkollës dhe ambientet e saj si një e tërë, por edhe struktura e shkollës dhe udhëheqja shkollëre përbëjnë një model në miniaturë të shoqërisë – një mikro-shoqëri. Ajo, çka nxënësit kanë mësuar, zhvilluar dhe testuar këtu, e dobishme apo jo, do të ketë një shans të mirë që të transferohet në botën përtej klasës dhe komunitetit të shkollës. Për t'i bërë nxënësit të vetëdijshëm për këtë fakt dhe për ta përdorur atë nga pikëpamja e të drejtave të fëmijëve është një objektivi i rëndësishëm i kapitullit 5.

Të drejtat dhe detyrat formojnë një çift konceptesh që plotësojnë njëri-tjetrin. Ato i përkasin njëra-tjetrës si dita dhe nata ose vera dhe dimri. Të drejtat dhe detyrat varen nga njëra-tjetra. Të drejtat e njeriut dhe

të fëmijëve nuk mund të kuptohen pa vlerësimin e ndërvarësisë së të drejtave dhe detyrave.

Ky projekt do të përqendrohet në nenet e mëposhtme të Konventës për të Drejtat e Fëmijës:

Neni 12, dëgjimi i mendimit tonë;
 Neni 13, liria për t'u shprehur;
 Neni 28, e drejta për arsimim dhe
 Neni 31, e drejta për kohë të lirë dhe rekreacion.

C. Pyetjet kryesore për reflektim në orët e të drejtave të fëmijëve

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
<i>Mësuesi</i>		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Në këtë njësi, nxënësit përjetojnë konkretisht se ne na nevojiten rregullat që të jetojmë së bashku dhe kuptojnë se të drejtat e fëmijëve përcaktojnë një sistem të tillë të rregullave.	Neni 12,13, 28, 31+(shih shtojcën: Konventa për të Drejtat e Fëmijës e KB)	Nxënësit kuptojnë se si bëhen rregullat në një demokraci. Ata janë në gjendje të marrin pjesë në proceset demokratike të vendimmarrjes.
<i>Nxënësit</i>		
Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Cilat janë veprimet që jam në gjendje të ndërmarr tani?
Nxënësit kuptojnë se të drejtat dhe detyrat shkojnë së bashku. Ata e kuptojnë se rregullat janë bërë nga njerëzit për njerëzit, që ato mund të ndryshohen, dhe se nuk është e lehtë të bihet dakord për rregulla të detyrueshme për të gjithë anëtarët brenda një grupi.	Unë e di tani se kam të drejtë të marrë pjesë në përpilimin e rregullave për klasën tonë. Unë jam i vetëdijshëm se zhvillimi i konventës mbi të drejtat e fëmijëve ishte një lloj i ngjashëm me këtë proces.	Tani unë mund të përpiqem të gjej rregulla të ngjashme mbi mënyrën se si të jetojmë së bashku në familjen time, në klubin tonë sportiv apo bashkë me miqtë e mi. Ne duhet të sigurohemi që në përcaktimin e rregullave të tilla të marrin pjesë sa më shumë njerëz që të jetë e mundur dhe që të bien dakord për një kompromis.

D. Procedura

Mësimi 1

Mësuesi prezanton projektin dhe planin për katër mësimet e ardhme.

Ai frillon me çështjen e "të drejtave dhe përgjegjësive" me nxënësit. Për të frymëzuar nxënësit ai drejton pyetjet e mëposhtme:

Përmendni disa nga të drejtat që keni në klasë, në oborrin e shkollës dhe në shtëpi. Kujtoni edhe të drejtat e fëmijëve për të cilat keni dëgjuar.!

Këto të drejta pëmbushen vetëm nëse edhe të tjerët i respektojnë ato. Çdo të drejtë, i korrespondon një përgjegjësi. Le të mendojmë tani për shembuj të tjerë.

Klasa ndahet në tre, gjashtë ose nëntë grupe, sipas madhësisë së saj. Ju përpiquni të krijoni grupe me jo më shumë se pesë veta. Grupet janë ose A, ose B, ose C.

Çdo grup cakton një zëdhënës dhe tregon si e zgjodhi atë.

Secili grup ka një fletë letër table, të ndarë në tre pjesë. Duke përdorur një të tretën e sipërme të letrës, nxënësit regjistrojnë atë që besojnë se është e drejtë e çdo individ (duke përfshirë mësuesin) në klasën e tyre. Ata duhet të shënojnë çdo sugjerim dhe çdo sugjerim duhet të ketë një numër.

Informoni! Sa mirë mendoni se e keni plotësuar detyrën? Çfarë ju ndihmoi? Çfarë ju pengoi?

Kaloheni letrën tek grupi tjetër (A tek B, B tek C, C tek A).

Çdo grup shqyrton listën e të drejtave të gjeneruara nga grupi i mëparshëm. Ata diskutojnë pyetjet e mëposhtme: Çfarë përgjegjësish kemi ne për të respektuar këto të drejta? Çfarë është e nevojshme të bëjmë, si duhet të sillemi? Për shembull, "Kushdo ka të drejtë të dëgjohet", "Ne e kemi përgjegjësi që të dëgjojmë".

Duke përdorur të njëjtat numra si në pjesën e të drejtave, shkruani një përgjegjësi që përputhet me një të drejtë (në qoftë se iu shkon mendja për ndonjë të drejtë) në një të tretën e mesme të letrës.

Në fund të mësimt mësuesi mbledh të gjitha kontributet e bëra nga nxënësit për t'i shqyrtuar ato para mësimt tjetër.

Mësimi 2

Mësuesi nxit nxënësit të diskutojnë pyetjet themelore në lidhje me rregullat më shqetësuese:

Çfarë ka të mirë pasja e rregullave?

Çfarë më shqetëson mua në lidhje me rregullat?

Kur jam unë i kënaqur se ka rregulla?

Kush i vendos rregullat?

Kush i zbaton rregullat?

Kush ka fuqinë të detyroj zbatimin e rregullave dhe cilat janë ndeshkimet në rast se ato shkelen?

Teksti në vijim, një version i shkurtuar i tij mund të shërbejë si një stimul për të filluar mësimin.
"Disiplina dhe rendi në demokraci dhe në shkollë"

Disiplina dhe rendi në demokraci dhe në shkollë

Rendi është i nevojshëm në të gjitha rrethanat. Një grup pa rend dhe rregulla themelore nuk mund të jetë demokratik.

Kufijtë janë të nevojshëm. Rregullat mund të jenë të gabuar ose të papërshtatshme. Por për aq kohë sa ato nuk janë zëvendësuar duhet të respektohen. Por duhet, megjithatë, të ekzistojë mundësia për t'i ndryshuar ato.

Që nga fillimi, fëmijët duhet të marrin pjesë në vendosjen dhe zbatimin e rregullave. Vetëm në këtë mënyrë ata do të identifikohen me rregullat.

Një komunitet klase nuk mund të funksionojë pa besimin dhe respektin e ndërsjellë për njëri-tjetrin. Në disa raste mund të jetë e vështirë për të siguruar një atmosferë të tillë.

Shpirti i skuadrës duhet të zëvendësojë konkurrencën në klasë.

Një atmosferë miqësore në klasë është me rëndësi jetike.

Shkathtësitë shoqërore të mësuesit kanë një kontribut thelbësor për të realizuar (lidërsipin demokratik, zhvillimin e ndjenjës së përkatësisë në grup, ndërtimin e marrëdhënieve etj).

Komunikimi në grup është një realitet i përhershëm në një klasë të udhëhequr në mënyrë demokratike.

Nxënësit, si djemtë edhe vajzat, duhet të inkurajohen të eksplorojnë gjera të reja dhe të mësojnë nga gabimet.

Brenda kufijve të caktuar, duhet të jetë e mundur të ushtrohen liritë. Vetëm në këtë mënyrë do të mundet individi të zhvillojë përgjegjësitë.

Disiplina dhe rendi do të pranohen dhe respektohen me maksimumin e dëshirës nëse ato ndihmojnë çdo individ të shprehë vetveten, dhe nëse mbështesin grupin në zhvillimin e marrëdhënieve dhe të kushteve të kënaqshme të punës.

"Një grup pa rend dhe rregulla bazë nuk mund të jetë demokratike"

Nxënësit hyjnë në të njëjta grupe si në mësimin e kaluar. Mësuesi shpërndan rrypat e letrës dhe jep udhëzimet e mëposhtme.

Shihni ato që keni shkruar deri tani. Mendoni për rregullat që i vlerësoni me rëndësi të veçantë për të jetuar së bashku dhe të cilat do të dëshironit t'ia paraqitni klasës më vonë.

Shkruani rregullat në një tabak letre. Ato shkruhen në një të tretën pjesë të poshtme të letrës:

Ato duhet të jenë formuluar pozitivisht - "bëni" diçka, në vend të "nuk duhet të" bëni diçka.

Ato duhet të jenë specifike dhe të përshkruajnë sjelljen e kërkuar, për shembull, të drejtën për t'u dëgjuar; ne kemi përgjegjësinë për të dëgjuar; rregull – heshtni kur të tjerët janë duke folur!

Grupet punojnë sipas udhëzimeve të mësuesit. Në vijim, krijohen grupe më të mëdha, si rrjedhojë e bashkimit të dy grupeve. Grupet paraqesin rregullat e tyre, me fjalët e tyre dhe në mënyrë të kuptueshme.

Çdo grup duhet të zgjedhë jo më shumë se tre rregulla. Ato shkruhen me gërma të mëdha në tabakë letre (A3). Këto vendosen në tabelë dhe klasa diskuton për secilën prej tyre. Çdo grup cakton folësin për të sqaruar të tjerët kur të jetë e nevojshme.

Përmbledhje: Redaktimi përfundimtar i një grupi rregullash të cilave janë gati t'u binden të gjithë.

Cilat prej rregullave janë identike ose të ngjashme? Cila mund të hiqet ose të shkrihet me një tjetër?

Cilat duhet të shprehen ndryshe që të bëhen më e kuptueshme?

Votimi për rregullat. Çdo nxënës ka pesë fishe për të "shpenzuar" për rregullat që beson se duhet të përfshihen në klasën e tyre. Ata mund të zgjedhin duke bërë një vijë në tabelë ose duke ngjitur një letër pranë rregullës që propozon. Rregullat (jo më shumë se dhjetë) me numrin më të madh të votave shkruhen si rregullat e klasës ose bëhen pjesë e rregullave ekzistuese. Ato formulohen si një dokument i veçantë dhe firmosen nga çdo nxënës.

Reflektim për procesin e të mësuarit (ku zbatohen dhe detyrohen të zbatohen rregullat e reja): Çfarë ndihmoi? Çfarë ishte penguese? Cili ishte kontributi juaj? A dalloni ndonjë nga klasa kontributi i të cilit ishte më i vlefshëm? Pse? Çfarë bën ai?

Mësimi 3

Mësuesi aktivizon njohuritë paraprake të nxënësve për të drejtat e njeriut dhe përmbledh pikat më të rëndësishme (shih kap.3, mësimi 2, dhe Kap 4, mësimi 1): krijimi i të drejtave të fëmijëve, të drejtat më të rëndësishme, mundësisht ato që lidhen me të drejtat e njeriut.

Mësuesi paraqet zgjedhjet e mëposhtme të të drejtave të fëmijëve duke përdorur tekstin original nga Deklarata Universale e të Drejtave të Fëmijës (shih shtojcën)

Neni 12, shprehja e pikëpamjeve dhe interesave tona;

Neni 13, liria për të shprehur vetveten;

Neni 28, e drejta për arsimim;

Neni 31, e drejta për pushim dhe kohë të lirë.

Nxënësit ndahen në grupe. Çdo grup merr një fletë A4 dhe me të përgatit një fletë pune me dy kolona, si më poshtë. Në kolonën e majtë shënohen katër të drejtat, ndërsa në kolonën në të djathtë shënohen mendimet e nxënësve për të drejtat dhe përgjegjësitë që ato bartin, për ta dhe për të tjerët. Si pikë referimi mund të shërbejë pyetja: “Nëse fqinji im ose shoku pretendon një të drejtë, çfarë detyrimi lind tek mua ose te të tjerët? Ose (neni 28): “Cilat janë detyrimet që duhet të përmbushë shoqëria dhe shkolla për të siguruar të drejtën për arsimim? Si mund të ndihmojmë ne në realizimin e kësaj të drejte. Rezultatet diskutohen në mësimin e ardhshëm.

Të drejtat	Rregullat dhe detyrat
<p><i>Neni 12</i> <i>Shprehja e</i> <i>pikëpamjeve dhe e interesave tona</i></p> <p>Për çfarë është ajo?</p>	
<p><i>Neni 13</i> <i>Liria për të shprehur vetveten</i></p> <p>Për çfarë është ajo?</p>	
<p><i>Neni 28</i> <i>E drejta për arsimim</i></p> <p>Për çfarë është ajo?</p>	
<p><i>Neni 31</i> <i>E drejta për pushim dhe kohën e lirë</i></p> <p>Për çfarë është ajo?</p>	

Mësimi 4

Nxënësit i paraqesin njëri-tjetrit rezultatet e tyre në klasë. Çdo grup ka një zëdhënës. Ata mund të trajtojnë aspekte të tilla si në vijim:

- Si e përballuam detyrën tonë? (Procesi i punës në grup dhe vendim-marrja)
- Çfarë ishte e rëndësishme për ne? (Kriteret dhe vlerat)
- Si mund të sigurohemi ne se janë respektuar rregullat? (Qëndrimet ndaj rregullave, zbatimi)

Përfundime të mundshme: Redaktim përfundimtar, marrëveshje për redaktimin e fundit të të drejtave dhe përgjegjësive në lidhje me katër të drejtat e shqyrtuara. Një grup merr detyrën e krijimit të një dokumenti me rregullat, si një vepër arti. Të gjithë nxënësit dhe mësuesit e nënshkruajnë këtë dokument. Rregullat janë në fuqi derisa ato të zëvendësohen me një dokument të ri. Dokumenti duhet të shfaqet në Ditën Universale të Fëmijëve si një shembull se si të praktikohet demokracia në klasë.

Kapitulli 6 (Arsimi bazë, klasa 6)
Të drejtat e fëmijëve: një vepër arti!

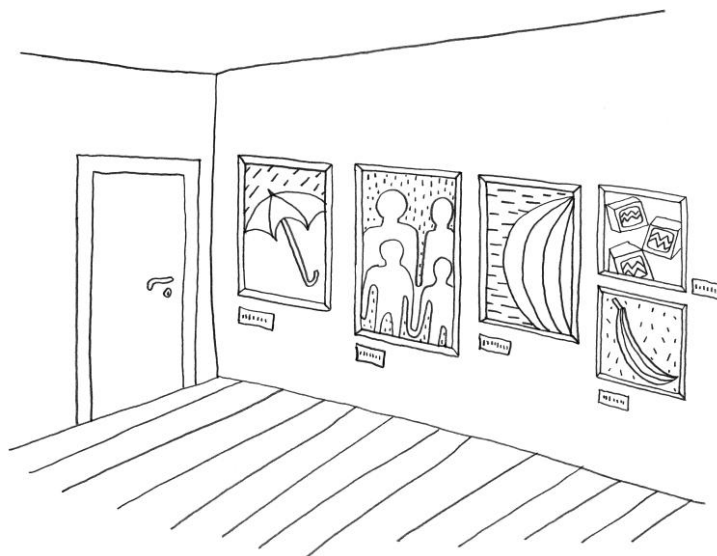
A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Detyrat kryesore	Burimet
Mësimi 1	Çfarë është një projekt arti? Si mund të paraqes të drejtat e fëmijëve me mjete artistike?	Nxënësit vendosin se cilin nen të veçantë nga konventa për të drejtat e fëmijëve do të paraqesin si vepër arti dhe zhvillojnë idetë e tyre të para për të.	Disa revista; të drejtat e fëmijëve në karta ose copa letre
Mësimi 2 - 4	Si munden mësuesit dhe nxënësit të mbështesin njëri-tjetrin? Si i llogaritim ne punëtorët më të ngadaltë dhe më të shpejtë?	Nxënësit realizojnë një ose disa projekte arti. Ata mësojnë si të japin dhe të pranojnë ndihmë në klasë.	Letra, ngjyra, ngjitës, revista etj.

B. Informacion dhe objektiva mësimore

Të drejtat e fëmijëve dhe të njeriut shpesh janë të lidhura me probleme komplekse politike, sociale dhe personale. Ky projekt vazhdon një traditë që ka shërbyer si pikë referimi, në mënyrë të përsëritur në kontekstin e të drejtave të fëmijëve dhe të njeriut.

Artistët marrin detyrën për të shprehur, përmes imazheve, përmbajtjen e një neni të caktuar ose pjesë të tij. Në këtë mënyrë janë krijuar shumë kartolina, kalendarë, libra dhe madje edhe filma të mrekullueshëm. Për ata nxënës që kanë punuar në projektin e kutive të thesarit në klasë e 3-të, ky projekt arti do të japë një mundësi të mëtejshme për të studiuar të drejtat e fëmijëve më në thellësi.

Ne mendojmë se përdorimi i kësaj tradite (si në rastin e kap. 3, me projektin e kutisë së thesarit) i qasjes krijuese dhe tërësore është me shumë vlerë: fëmijët duhet të mësojnë për një temë sfiduese edhe artistikisht. Një deklaratë me gojë ose me shkrim mund të shprehet me imazh, vetëm nëse ajo është kuptuar plotësisht.

Ne rekomandojmë planifikimin e veprimtarive mësimore mjaft herët, për të mundësuar që fotografitë të ekspozohen në Ditën Universale të Fëmijëve, më 20 nëntor, në shkollë, në bashkinë e qytetit ose në një ndërtesë tjetër publike.

Ky objektivi i projektit është kulmi dhe motori i saj, që nxit nxënësit të kryejnë detyrën me kujdesin e krijimtarinë e nevojshme.

Ky mësim ose vetë projekti mund të realizohet në bashkëpunim edukimin pamor ose me aftësimin teknologjik. Fëmijët mund të sugjerojnë dhe kjo mund të bëhet pjesë e planifikimit. Projekti mund të bëhet edhe në bashkëpunim me klasa të tjera.

C. Pyetjet kryesore për reflektim në orët e të drejtave të fëmijëve

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
Mësuesi		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Veçanërisht në klasat e artit nxënësit mund të kuptojnë se zhvillimi i mjeteve të tyre individuale të shprehjes është edhe i mundshëm edhe i rëndësishëm. Ata gjejnë mënyra individuale të përfaqësimit të neneve të të drejtave të ndryshme të fëmijëve përmes mjeteve artistike.	Nxënësit janë zgjeruar dhe thelluar njohuritë e tyre dhe të kuptuarit për të drejtat e fëmijëve dhe kanë vlerësuar në mënyrë kritike disa nga të drejtat kyçe të Konventës së të Drejtave të Fëmijës.	Nxënësit janë emocionalisht të aftë për të kapur shkeljet e të drejtave të fëmijëve dhe për t'i gjykuar ato. Ata e kanë zhvilluar këtë kompetencë përmes qasjes së tyre shumë personale në studimin dhe paraqitjen e shkeljeve të të drejtave të fëmijëve.
Nxënësit		
Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Cilat janë veprimet që jam në gjëndje të ndërmarr tani?
Ky projekt e ka kthyer klasën dhe të gjithë ndërtesën e shkollës në një vend ku unë kam marrë pjesë në zbulim dhe ku po ndihem si në shtëpi. Unë mund të shpreh personalitetin tim individual dhe unë trajtohem si një individ.	Së bashku me shokët e mi të shkollës, unë kam studiuar gjerësisht të drejtat e fëmijëve. Unë kam drejtuar shumë pyetje të reja, dhe kam kuptuar se nuk duhet të shqetësohen në qoftë se nuk i kam kuptuar ende të gjitha nenet mbi të drejtat e fëmijëve. Unë do të vazhdoj studimet e mia.	Unë jam bërë më i vetëdijshëm për talentet e mia artistike, dhe tani jam bërë më i guximshëm në përdorimin dhe trajnimin e tyre. Ato janë pjesë e personalitetit tim, dhe nganjëherë ato më mundësojnë mua për të shprehur më shumë seç mund të bëj me më shumë fjalë apo tekste të gjata. Unë mund të mendoj për një projekt të ngjashëm artesh për të drejtat e fëmijëve me miqtë e mi, të shesim disa fotografi dhe të dhurojmë të ardhurat tona për të mbështetur projekte për fëmijët.

D. Procedura

Mësimi 1 (kohëzgjatja rreth 1 ½ mësimi)

Mësuesi prezanton në klasë projektin e ri, në detaje.

Është e rëndësishme që fëmijët :

mundësisht, të kenë një tjetër prezantim hyrës për të drejtat e fëmijëve të kuptojnë parimet themelore të projektit dhe synimet e projektit të jenë në gjendje të parashikojnë kërkesat e planifikimit në kohë të shohin shembuj, të ilustruar me mjete artistike, të të drejtave të fëmijëve.

Mësuesi duhet, jo vetëm të tregojë shembuj të ilustruar të drejtave të ndryshme të njeriut ose të fëmijëve, por duhet edhe të demonstrojë stile dhe qasje të ndryshme, për të mbështetur fëmijët në gjetjen e mjeteve të tyre personale të shprehjes.

Pas prezantimit, nxënësit formojnë grupe të vogla. Çdo grup merr një kopje të deklaratës së të drejtave të fëmijëve. Detyra: Gjeni tre të drejta për të cilat duhet të krijoni një vepër arti (pikturë, skulpturë, foto etj.)

Pas kësaj, vijohet me diskutim që përfundon me një seancë plenare për të finalizuar punën për të drejtat e fëmijëve. Pastaj, klasa krahason dhe qartëson pjesët e përbashkëta, në mënyrë që zgjidhja të jetë e kënaqshme për të gjitha grupet.

Grupet duhet të qartësojnë çështje të tilla si:

Mendimi i parë për konceptin e pikturës ose objektit të planifikuar;
Ngjyrat e zgjedhura
Koha e planifikuar
Ide për ekspozitën e planifikuar.

Grupet diskutojnë dhe shkëmbejnë idetë dhe konceptet në klasë.

Detyra për mësimin e ardhshëm është që grupet të formulojnë ide për projektin, të kërkojnë ide për frymëzim dhe informim në gazeta, në internet dhe në biblioteka për të bërë skica ose përshkrime dhe të mbledhin materiale. Çdo grup përgatit një prezantim të shkurtër për planin e mësimin të ardhshëm, si pikë nisjeje një të drejtë të fëmijëve dhe të ilustruar me një shembull.

Mësimi 2 (gjysma e parë)

Nxënësit ndajnë dhe komentojnë idetë e tyre. Është e rëndësishme për nxënësit të kuptojnë të drejtat e fëmijëve dhe të jenë në gjendje të japin shembuj në klasë se si janë plotësuar këto të drejta Nxënësit duhet të jenë të gatshëm të paraqesin idetë dhe planet e tyre përpara klasës. Cila është e drejta e zgjedhur për ta ilustruar, hapat që duhet të ndërmerren dhe në cilën pikë ata do të kenë nevojë për mësuesin ose për shokët e klasës.

Qartësohet edhe koncepti i projektit që do të përfundojë me një ekspozitë që duhet të hapet rreth datës 20 nëntor.

Mësimet e 2 (gjysma e dytë) deri në 4

Nxënësit mund të përdorin gjithë kohën në gjysmën e fundit të mësimin të dytë dhe dy mësimet e mëposhtme për të kryer projektin e tyre. Përvoja ka treguar se nxënësit do të jenë më të motivuar në qoftë se nuk punojnë të izoluar nga njëri-tjetri. Mësuesi duhet t'i nxisë ata që të mos jenë të kënaqur me idenë e tyre të parë.

Mësuesi mund të mbështesë klasën, duke pasur në dorë një koleksion të posterave të artit, ilustrimet nga reklama, diagrame etj, të prerë nga gazetatat dhe revistat. Nxënësit mund të sjellin libra dhe revista arti nga shtëpitë e tyre. Ky koleksion me ilustrime nuk duhet domosdoshmërisht të jetë i lidhur me temën e të drejtave të fëmijëve.

Disa sugjerime:

Nëse jeni duke planifikuar një ekspozitë në ndërtesën e shkollës, në klasë apo në një ndërtesë publike, sigurohuni që nxënësit të bien dakord për formatin dhe stilin e letrave.
Mund të organizohet edhe një konkurs në të cilin mund të marrin pjesë përfaqësues të pushtetit vendor, një aërtist, një gazetar etj.
Nëse projekti përmendet në shtypin vendor, kjo do të ishte motivuese për nxënësit.

Është ajo që dua edhe ajo për të cilën unë kam nevojë?

A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Detyrat kryesore	Burimet
Mësimi 1	Cilat janë dëshirat e mia?	Nxënësit bëhen të vetëdijshëm për dëshirat e tyre duke ia shpjeguar ato njëri-tjetrit.	Piktura për të formuar çifte të nxënësve
Mësimi 2	Për çfarë kanë nevojë njerëzit? Çfarë do të ishte mirë që të kemi?	Nxënësit mësojnë të bëjnë dallimin mes dëshirave dhe nevojave, dhe në mes nevojave themelore dhe nevojave të vetë-përmbushjes.	Revista të vjetra, gërshtë, ngjitës, letër, kapëse rrobash.
Mësimi 3	Çfarë janë dëshirat? Çfarë janë nevojat?	Të udhëhequr nga kritere, nxënësit bien dakord për 10 dëshira dhe nevoja të rëndësishme.	Materiale të furnizuara nga nxënësit.
Mësimi 4	A përputhen të drejtat e fëmijëve me idetë tona për nevojat dhe dëshirat?	Nxënësit krahasojnë sugjerimet e tyre me të drejtat e fëmijëve dhe krijojnë afishe për një prezantim të Ditës Botërore të Fëmijëve.	Kopje të konventës së të drejtave të fëmijëve për çdo grup, tabakë i madh letre.

B. Informacion dhe objektiva mësimore

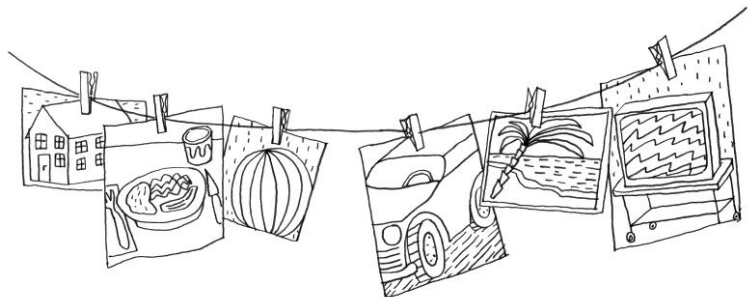
Për të kuptuar se cilat janë të drejtat e fëmijëve dhe ato të njeriut, nxënësit duhet të reflektojnë mbi nevojat dhe dëshirat e tyre personale. Ata duhet të bëhen të vetëdijshëm për atë që presin nga jeta në gjendjen e tyre aktuale.

Së pari, ata duhet të mendojnë lirshëm për dëshirat dhe nevojat e tyre, pa marrë parasysh sa të çmendur mund të duken dhe duhet t'i shprehin ato.

Së dyti, ata duhet të qartësojnë se cili është dallimi, në të kuptuarit e tyre, në mes të dëshirave dhe nevojave të vërteta në jetë. Kjo lloj zgjedhje, pothuajse me siguri, do t'i orientojë ata drejt shumë prej të drejtave që Konventa për të Drejtat e Fëmijës ua ka dhënë tashmë.

Në çdo fazë, është e rëndësishme që mësuesi të nxisë dhe kryesojë diskutimet. Ai duhet të jetë i kujdesshëm që të mos ndërhyjë dhe të mos i ngarkojë nxënësit me vlerat dhe normat e tij, edhe në përpjekjet që ai me qëllim të mira i bën për t'i bindur nxënësit me idetë e "drejta". Përkundrazi, në një diskutim të drejtuar prej tij me kujdes, nxënësit shpesh do të zbulojnë dhe të zgjidhin konceptet dhe vlerat kontradiktore.

Koha më e përshtatshme për kapitullin 7, do të ishte fillimi i nëntorit. Në këtë mënyrë, afisheet që do të krijohen në mësimin e katërt do të jenë gati për Ditën Ndërkombëtare të Fëmijëve. (20 nentor)

C. Pyetjet kryesore për reflektim në orët e të drejtave të fëmijëve

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
Mësuesi		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Ky kapitull i ofron nxënësit mundësinë për të shprehur dëshirat dhe nevojat e tyre personale. Ata zbulojnë se janë dëgjuar dhe janë marrë seriozisht. Ata mësojnë dallimin në mes nevojave themelore dhe gjërave që dëshirojnë.	Nxënësit kuptojnë që të drejtat e fëmijëve trajtojnë nevoja bazë që janë të nevojshme për të jetuar.	Nxënësit duhet të bëhen të vetëdijshëm se përballen çdo ditë me çështje kyçe të jetës, dhe se shoqëria krijon kushte jo të barabarta për anëtarët e saj për përballimin e problemeve të tilla. Ata duhet të mësojnë të mbrojnë dëshirat e tyre, duke ruajtur edhe një distancë kritike ndaj tyre.
Nxënësit		
Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Cilat janë veprimet që jam në gjëndje të ndërmarr tani?
Unë mund të shpreh dëshirat e mia, vetëm nëse unë i besoj shokëve të mi të shkollës dhe mësuesit. Unë kam mësuar se ia vlen të hapësh dhe të shohësh se edhe të tjerët e bëjnë këtë.	Unë kam mësuar se të drejtat e fëmijëve përqendrohen në nevojat tona më të rëndësishme, në pjesëmarrjen, zhvillimin, mbijetesën dhe mbrojtjen, dhe se ato kanë të bëjë shumë me jetën time të përditshme.	Unë do të përpiqem të jem më i vëmendshëm për dallimin në mes të dëshirave dhe nevojave. Unë nuk do të fsheh apo mohoj dëshirat dhe ëndrrat e mia, por do të përpiqem t'i bëj ato të vërteta pa i bërë dëm nevojave të njerëzve të tjerë.

D. Procedura

Mësimi 1

Hyrje. Mësuesi informon klasën se në arsimin e mesëm të ulët, të drejtat e fëmijëve e di të jetë tema e një numri të madh mësimesh çdo vit. Mësuesi pyet klasën për atë që kujtojnë nga arsimi fillor dhe rikujtojnë faktet më të rëndësishme (shih kap. 3, mësimi 2, dhe kap. 4, mësimi 1: origjina e të drejtave të fëmijëve, të drejtat më të rëndësishme, mundësisht të lidhura me të drejtat e njeriut).

Lajmërim. Gjatë këtij viti, tema do të jetë “dëshirat dhe nevoja”. Mësuesi përshkruan shkurtimisht temën, mbledh shembuj nga nxënësit, për çdo kategori dhe ndryshimet më të mëdha. Si mund të lidhet tema me të drejtat e fëmijëve?

Formimi i grupeve. Mësuesi ka prerë foto të makinave të bukura, objekte të modës së veshjeve ose burime tërheqëse për pushim në katër pjesë secila dhe i shpërndan në mënyrë të rastësishme të klasës. Nxënësit duhet të gjejnë partnerët e tyre që kanë një pjesë të së njëjtës foto; së bashku, ata formojnë një grup pune. Nëse, për t’u përshtatur me numrin e përgjithshëm të nxënësve, duhet të ketë grupe me tre ose pesë vetë, mësuesi rregullon numrin e copave në përputhje me rrethanat.

Grupet zgjedhin një zëdhënës dhe menaxher. Zëdhënësi do të flasë në emër të grupit me grupet e tjera, në seancën plenare, me mësuesin. Ai është përgjegjës për transmetimin e mendimit të grupit, jo të vetin personal. Menaxheri i grupit organizon procesin e punës, integron të gjithë anëtarët dhe vëzhgon afatet kohore.

Grupi merr detyrën të diskutojë çështjet e mëposhtme dhe të mbajë shënime të duhura:

- Cilat janë disa nga dëshirat më të mëdha që keni sot? Çfarë do t’ju bënte të lumtur?
- Cilat janë dëshirat, ëndërrat më të mëdha për të ardhmen tuaj (p.sh. kur të bëheni 25 vjeç) ?
- A mbani mend dëshirat dhe ëndërrat tuaja në moshën 5, 7, 9 dhe 11 vjeç? Cilat qenë dëshirat më të mëdha? Çfarë do t’ju kishte bërë të lumtur?
- Cilat janë dëshirat dhe ëndërrat e të rriturve (p.sh. prindëurve, të njohurve të tjerëve)?

Grupi bashkon dëshirat dhe ëndërrat në një listë dhe i rendit sipas moshës me të cilën lidhen. Lista shkruhet në një tabelë (madhësia A3 ose A2). Nxënësit mund të skicojnë tabela vetë dhe mësuesi mund t’u japë udhëzimet e duhura, në varësi të moshës së klasës. Tabela duhet të ketë titullin e saj, të sugjeruar nga vetë nxënësit.

Tabelat varen në klas si afishe. Folësit nga grupet paraqesin rezultatet. Mësuesi mund t’u japë disa ide për aspekte të tilla si dëshirat e veçanta për gjinitë e ndryshme, dëshira utopike apo reale etj.

Për mësimin e ardhshëm, nxënësit marrin detyrën e mëposhtme:

Fëmijët sjellin pjesë të prera me temë dëshirat dhe nevojat (në gazeta, revista, katalogë etj.), kapëse rrobash etj.

Mësimi 2

Hyrje. Përmbledhje e shkurtër e mësimëve të kaluara. Mësimi ishte për dëshirat dhe nevojat tani dhe kur ishim më të rinj. Sot ne dëshirojmë të përqendrohemi më shumë ndryshimet ndërmjet dëshirave (do të ishte mirë sikur të bëheshin realitet) dhe nevojave bazë (të cilat janë thelbësore për jetën tonë). Këtu janë të nevojshme disa shembuj.

Nxënësit vazhdojnë të punojnë në grupet e tyre. Ata diskutojnë pyetjet e mëposhtme:

- Çfarë do dëshironim të kishim? Çfarë do të ishte mirë që të kishim? Për çfarë do të na mundësonte të bënim ose të ishim? (Dëshira)
- Çfarë na nevojitet me të vërtetë dhe pse?(Nevoja jetësore)

Fotot që kemi sjellë në klasë mund të shërbejnë për të nxitur ide spontane, veçanërisht ide për dëshira.

Pasi mësuesi shpërndan fletët A3, nxënësit marrin detyrën:

Hartoni një tabelë me të paktën 5 nevoja bazë (ushqim, siguri, kujdes, miq, arsim, ngrohtësi etj.) dhe pesë dëshira, plotësimi i të cilave do t'i shërbente vetzhvillimit (TV, udhëtim në vende të ndryshme, makinë të shtrenjtë etj.)
Prisni fotot për të ilustruar të dyja kategoritë dhe (mundësisht detyre shtëpie) gjeni foto të tjera. Fotot duhet të etiketohen në pjesën e pasme ose në pjesën e pushtme të tyre si NB (nevojë bazë) ose D (dëshirë).

Mësimi 3

Grupet marrin detyrën e mëposhtme: fotot vendosen të gjitha në tavolinë. Ato përfaqësojnë nevoja dhe dëshira. Në mënyrë demokratike, nxënësit zgjedhin 5 foto që ilustrojnë më mirë nevojat dhe 5 të tjera që ilustrojnë më mirë dëshirat. Bëni kujdes që të merret parasysh mendimi i secilit. (Për këtë arsye çdo nxënësi i jepet një fishe ose letra të vogla me të cilat do të shënojnë nevojat ose dëshirat e tij të parapëlqyera. Zgjidhen 10 fotot me numrin më të madh të letrave ose të fisheve).

Detyra e re: Merrni një spango rreth 4 metra të gjatë dhe 10 kapse rrobash. Vareni spangon në një vend të përshtatshëm dhe përdorni kapëset për të varur fotot tuaja në këtë mënyrë:

në të majtë, fotot që përfaqësojnë artikujt që na nevojiten për të jetuar me dinjitet (nevojat bazë);
në të djathtë, fotot që përfaqësojnë artikujt që na nevojiten për të jetuar këndshëm.
Disa foto mund të varen në mes, ndërmjet dy kategorive .

Prezantim nga grupet. Këtu mund të zhvillohet edhe një diskutim, i drejtuar nga mësuesi, për aspekte të ndryshme (ndryshimet që bazohen në gjini ose në ato që vlerësohen si nevoja bazë në vendet e pasura dhe në vendet e varfëra).

Mësimi 4

Çdo grup merr pesë fletë të bardha A3 si dhe një kopje të të drejtave të fëmijëve (shih shtojcën). Atyre u jepet detyra e mëposhtme:

Merrni dhjetë fotot e varura. Prej tyre merrni ato që ilustrojnë nevojat bazë.
Me radhë, lexoni konventën e të drejtave të fëmijëve për grupin tuaj. Për çdo të drejtë të lexuar, gjeni nëse ajo lidhet me ndonjë nga nevojat në fotot e zgjedhura prej jush (opse me ndonjë nga dëshirat e shprehura në foto).
Merrni pesë fleta A3. Në të majtë ose në mes të pjesës së sipërme të fletës, ngjisni një prej pesë fotove që përfaqëson një nevojë bazë. Në të djathtë ose në fund të fletës, shkruani të drejtën e fëmijëve që përputhet me fotot. Disa prej fotove mund të kenë më shumë se një të drejtë të fëmijëve.
Skiconi dhe zbuloni pesë fletët, sa më mirë të jetë e mundur, si afishe. Ato duhet të shfaqen në ndërtesën e shkollës në 20 Nëntor (Dita Botërore e Fëmijëve)

Prezantimet e afisheve (pesë për çdo grup). Diskutime përmbyllëse për çështje të tilla si: Sa përputhet ideja juaj për nevojat bazë me ato që thuhet në Konventë?

Të drejtat e fëmijëve – hulumtuar tërësisht

A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Detyrat kryesore	Burimet
Mësimi 1	A i kuptojmë ne nenet mbi të drejtat e fëmijëve?	Nxënësit zgjedhin nene nga konventa për studim të mëtejshëm të drejtuar gjatë dy mësimëve të mëposhtme.	Kopje të konventës për të drejtat e fëmijëve
Mësimet 2 dhe 3	A i kupton gjithkush kriteret? Si mund të ndihmojë mësuesi pa ndërhyrë shumë fort?	Nxënësit punojnë me shpejtësinë e tyre në grupet e vogla. Ata analizojnë nenet nga konventa e të drejtave të fëmijëve dhe projektojnë diagramet që lidhen më shikuesit.	Revista, letër, ngjitës, gërrshërë
Mësimi 4	Çfarë kemi mësuar? Sa kërkuese ishte detyra jonë? Si e kemi përdorur ne lirinë tonë?	Nxënësit pasqyrojnë procesin e tyre të punës dhe të të nxënësve dhe diskutojnë se si të ekspozojnë produktet e tyre.	Posterat e përfunduar

B. Informacion dhe objektiva mësimore

Të drejtat e njeriut dhe të drejtat e fëmijëve do të mbeten thjesht një vizion në letër në qoftë se nuk bëhen kuptimplotë për jetën reale të një personi. Prandaj, ato duhet të kuptohen dhe të lidhen me përvojën konkrete, që do të thotë se, ato duhet të zbatohen në jetën e përditshme dhe shkeljet e tyre duhet të identifikohen. Por hapi i parë merr kohë.

Nëse nxënësit duhet të kuptojnë të drejtat e fëmijës, që është edhe fokusi ynë këtu, ata duhet të punojnë me to. Vetëm dëgjimi ose leximi nuk mjafton. Të kuptuarit kritik dhe zbatimi i të drejtave të fëmijëve është qëllimi i këtij kapitulli dhe i gjithë librit.

Një vërejtje duhet të bëhet këtu për termin "të drejtat e fëmijëve", meqenëse kjo, herë pas here, shkakton acarim të madh tek adoleshentët. Me të drejtë, ata nuk duan të quhen fëmijë. Megjithatë, të drejtat e fëmijëve janë gjithashtu të zbatueshme edhe për ta, të paktën deri në moshën 18 vjeç.

Adoleshentët duhet të kuptojnë se të drejtat e fëmijëve u sigurojnë atyre një instrument që mund t'i ndihmojë për të identifikuar rastet e padrejtësisë dhe për të kërkuar drejtësi. Duke ratifikuar Konventën për të Drejtat e Fëmijës, çdo shtet pranon detyrimin për të zbatuar këto të drejta me të gjitha mjetet e mundshme; nga ana tjetër kjo nënkupton prioritet të lartë në procesin e zbatimit dhe përfshin mbështetje për fëmijët dhe të rinjtë, që ata t'i përdorin e t'i gëzojnë të drejtat e tyre.

Në projektin mësimor për klasën e shtatë, ne sugjerojmë që nxënësit duhet të merren me konventën në thellësi, duke gjurmuar rastet e zbatimit dhe, përkatësisht, shkeljet e të drejtave të fëmijëve në sferat e jetës së tyre të përditshme. Objektivi i projektit është edhe një ekspozitë me postera për të gjitha të drejtat e fëmijëve. Çdo poster përmban elemente të përshkrimit të përmbajtjes, analizë dhe ilustrim të të drejtës në fjalë. Kjo qasje nxit analizën si dhe krijueshmërinë për temën në shqyrtim.

Nga pikëpamja didaktike, kjo ekspozitë ofron një rast dhe një nxitje për t'u marrë me një nen specifik nga konventa. Ndoshta, mësuesit nga klasat e tjera mund të shërbejnë si një juri që të përzgjedhë posterin më të bukur për të cilin jepet një çmim i vogël (për shembull, bileta për në kinema, kupon për libër).

Shembujt nga jeta lokale ose nga një kontekst ndërkombëtar duhet të merren nga media të ndryshme të shkruara e të sjella në shkollë nga nxënësit. Leximi i gazetave dhe i revistave, do të jetë një element thelbësor i përgatitjes. Pa të mësuarit bashkëpunues (puna në grupe të vogla projekti), nxënësit nuk do të arrijnë objektivat e tyre. Ky është një synim i mëtejshëm i mësimdhënies së këtij projekti.

Projekti duhet të mbulojë afërsisht katër mësimet. Lexuesi do të kuptojë se, jo çdo mësim është i plotë në vetvete, por të gjitha mësimet i përkasin një të përbashkëte. Brenda grupeve, nxënësve duhet t'i jepet mundësia të hartojnë vetë planifikime të arsyeshme për veten e tyre.

Me idenë e hapjes së ekspozitën në ditën e fëmijëve, është e këshilueshme që projekti të fillojë në fund të tetorit ose në fillim të nëntorit.

C. Pyetjet kryesore për reflektim për kapitullin 8

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
Mësuesi		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Nxënësit e perceptojnë klasën dhe shkollën si një mjedis të të mësuarit stimulus. Gazetat e përditshme janë shndërruar në materiale për punë. Në këtë mënyrë, shkolla bëhet një vend ku nxënësit mund të shohin jetën e tyre të përditshme.	Nxënësit mësojnë si të analizojnë të drejtat e fëmijëve, duke përdorur një qasje sistematike.	Duke mësuar se si të paraqesin një produkt (këtu, një poster), nxënësit bëhen të aftë për të vëzhguar dhe paraqitur çështje të rëndësishme jashtë shkollës.
Nxënësit		
Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Cilat janë veprimet që jam në gjendje të ndërmarr tani?
Unë kam përjetuar se si shokët e mi nxënës dhe mësuesi im më kanë inkurajuar dhe sfiduar mua. Të dyja mënyrat e ndërveprimit janë mbështetjeje për mua.	Unë bëhem i vetëdijshëm se sa saktësisht janë formuluar nenet e konventës për të drejtat e fëmijëve dhe se si shumë aspekte janë të fshehura në to. Unë kam mësuar t'i analizoj dhe të mendoj rreth tyre.	Unë jam i përgatitur për të marrë pjesë në debate publike për çështje që i kuptoj. Unë jam i gatshëm të argumentoj mendimet e për të drejtat e fëmijëve dhe të njeriut dhe jam i gatshëm të dëgjoj mendimet e njerëzve të tjerë.

Materiale

- tabak i madh letre (A2 ose afishe)
- letra në ngjyra të ndryshme
- markera
- gërsërë
- ngjitës
- gazeta ose revista të vjetra
- piktura ose fotografi
- teksti i Konventës për të Drejtat e Fëmijës (shih shtojën), një kopje për nxënës
- fletë ku përshkruhet detyra, një kopje për grup (shih mësimin 2)

D. Procedura

Mësimi 1

Mësuesi paraqet planin e plotë të katër mësimëve të mëposhtme për nxënësit. Klasa duhet të ketë kuptuar se detyra e saj është të krijojë afishe që tregojnë të drejtat e fëmijëve, duke përfshirë, ndoshta, edhe një konkurs. Është mirë që të p unohet me nxënësit për të aktivizuar njohuritë e tyre paraprake për të drejtat e fëmijëve.

Mësuesi u jep nxënësve kopje Konventës për të Drejtat e Fëmijës përfshin 54 nene, nga të cilat 41 të parët, ndoshta 42 në më të shumtën, lidhen drejtëpërdrejt me nxënësit.

Detyra: Në fillim, të gjithë nxënësit duhet të lexojnë të gjithë konventën dhe të bëjnë zgjedhjen e tyre personale për tri nene që ata i konsiderojnë më me rëndësi të veçantë për ta.

Në një listë të përgatitur ng mësuesi me numrat e neneve të ndryshme, nxënësit shënojnë nenin që sipas tyre është veçanërisht i rëndësishëm. Pastaj, shenjat numërohen dhe bëhet një listë me nenet më të zgjedhur.

Pas kësaj, mësuesi drejton diskutimin me çështje të tilla si stimuj për diskutime:

- Si u vendosën përparsitë dhe cilat janë motivet që qëndrojnë pas zgjedhjes së tyre?
- Si reflekton kjo zgjedhje e përparësish situatën reale të fëmijëve dhe adoleshentëve?
- A mund të identifikoni ju një model ose parim themelor?
- Cilat elemente janë lënë jashtë?

Mësimi 2 dhe 3

Nxënësit duhet të punojnë në grupe prej tre vetash. Mësuesi mund t'i formojë grupet në mënyrë të ndryshme:

- Së pari, grupet mund të krijohen nëpërmjet një procedure rastësore.
- Së dyti, nxënësit janë të lirë të zgjedhin partnerët e tyre, megjithëse dinamika e klasës dhe përfshirja duhet të merren parasysh.
- Së treti, mësuesi përdor kritere transparente

Para se të fillojë puna, grupet duhet të vetë-organizohen. Nxënësit i vënë një emër grupit të tyre dhe shpërndajnë tri detyra. Çdo grup ka nevojë për një menaxher kohe, një menaxher për materialet dhe një koordinator. Grupi shkruan se cila është përgjegjësia për secilin anëtar. Fletët e planifikimit në madhësi A2 varen në klasë. Më vonë, grupet do të shtojnë nenet për të cilat janë duke punuar. Përcaktimi i roleve në këtë mënyrë nuk ka të bëjë fare me punën aktuale të nxënësve, por do të mbështesë nxënësit në zhvillimin e kompetencës sociale dhe në arritjen e qëllimeve të tyre. Ndërkohë, mësuesi ka marrë 10 nenet e përzgjedhura më shpesh në dërrasën e zezë dhe i vendos mbi tavolinë, me pamje poshtë. Koordinatorët e grupeve do të zgjedhin një nen në mënyrë të rastësishme dhe u përshkruhet detyra e re si më poshtë:

Detyra

Secili grup përgatit një poster mbi të drejtat e fëmijëve.
Posterit përbëhet nga pjesët e mëposhtme:

- titulli i të drejtës së fëmijëve;
- teksti i nenit nga Konventa për të Drejtat e Fëmijës;
- një foto e cila simbolizon të drejtën;
- një nen i gjetur dhe i marrë nga një gazetë ose revistë që i referohet kësaj të drejte dhe një

shpjegim se si incidenti lidhet me të. (A është ky një shembull se si është shkelur apo mbrojtur kjo e drejtë?)

Pasi ka përfunduar posteri, grupi do të zgjedhë një nen tjetër nga ato të mbetura dhe do të krijojë një poster të dytë në të njëjtën mënyrë. Grupet bëjnë një shënim të nenit mbi fletën e grupit.

Grupet e punës studiojnë detyrën e tyre dhe vendosin për përgjegjësitë në grup (sipas funksioneve të përmendura më sipër)

Për tani (mësimi 2), ata ndërtojnë listën e materialeve të duhura dhe shënojnë ndonjë pyetje që mund të kenë hasur. Pastaj grupet bien dakord për planet e tyre. Çfarë duhet bërë? Çfarë duhet të mblidhet? Çfarë mund të sjellë çdo anëtar i grupit nga shtëpia? Si i ndërton afatet kohore menaxheri i kohës? Ku do të ruhen materialet?

Mësuesi duhet të kontrollojë çdo grup deri në fund të mësimit, për të parë nëse puna është ndarë si duhet në të gjithë anëtarët e grupit. Është i rëndësishëm dialogu i ndërtuar me pyetjet e mëposhtme: Ku jemi me detyrën? Ku kemi nevojë për ndihmë? A jemi dakord me ndarjen e detyrave në grup? A janë të gjithë të qartë për çfarë do të kërkojnë ose të mbledhin në shtëpi?

Pastaj, (si detyrë shtëpie ndërmjet mësimave 2 dhe 3, si dhe gjatë mësimit 3), fëmijët shohin në produktet e kërkimit të tyre, gjërat që paraqesin sfidat kryesore për ta, të cilat mund të kenë nevojë për ndihmën e mësuesit. Në mësimin 3, nxënësit sjellin në klasë gjërat e mbledhura. Një pikë e rëndësishme e mësimit 3 është krijimi i një afisheje që të jetë tërheqëse. Mësuesi mund të këshillojë nëse është e nevojshme..

Qartësimi i detyrave për ekspozitën. Ku duhet të vendoset ajo dhe kur? Kush do ta hapë? Kush do të jetë i ftuar në ceremoninë e hapjes? A do të ketë ndonjë çmim për afishen më të mirë? Kush do të jenë anëtarët e jurisë?

Mësimi 4

Paraqitja e afishës së përfunduar dhe diskutimi.

Qartësimi i çështjeve në lidhje me ekspozitën (nëse është e planifikuar).

Vlerësimi i punës së bërë gjatë projektit (ndarja e detyrave, problemet me kërkimin dhe mbledhjen e informacionit, cilat ishin këshillat e dobishme, përvojat e mira/të këqija, dinamika e grupit etj.)

Duke përfunduar vlerësimin e temës së të drejtave të fëmijëve: Çfarë duhet bërë për të përmirësuar gjendjen? Çfarë duhet bërë tjetër? Çfarë hapash konkretë mund të ndërmerren? Kur është e nevojshme ndërhyrja e autoriteteve? Etj.

Kapitulli 9 (arsimi bazë, klasa 9)
Përse duhet t'i bindemi rregullave?

A. Planifikimi

	Çështjet themelore/temat	Detyrat kryesore	Burimet
Përgatitja	Nxënësit mbledhin informacion për një rast në të cilin një rregull shkollor është shkelur dhe një kur është zbatuar.	Punë individuale: mbledhje informacioni	Fletë faktesh e standardizuar
Mësimi 1	Një nxënës në telashe (studim rasti)	Puna në grup: analizë e një rasti	Fletë pune për një rast studimor
Mësimi 2	Pse ka rregulla shkolla?	Puna në grup: rishikim i rregullave të shkollës, nëpërmjet lenteve të të drejtave të fëmijëve. Detyrë shtëpie: cilat rregulla qeverisin jetën tonë të përditshme?	Tabelë dhe fletë pune: "Pse ka rregulla një shkollë?" Kopje e rregullave të shkollës. Fletë pune: Cilat janë rregullat që duhet t'u bindemi gjatë ditës?
Mësimi 3	Ku kemi nevojë për rregulla në jetë?	Punë në grup: Kush i "shpik", dhe cili i zbaton rregullat jo zyrtare?	
Mësimi 4	Kush duhet t'i vendosë ligjet? (Rregullat për vendosjen e ligjeve).	Punë në grup: Cilat rregulla na sigurojnë nëse ligjet janë të drejta?	
Zgjerim	Vazhdim i diskutimit me drejtorin e shkollës ose me këshilltarin pedagogjik		

B. Informacion dhe objektiva mësimore

Një parim i rëndësishëm që përshkon të gjithë kapitujt për të drejtat e fëmijëve është “të mësuarit nga përvoja, të mësuarit përmes shembullit”. Kjo ka vlerë edhe për rregullat e shkollës dhe ligjet në përgjithësi. Shkolla është jeta, ajo mund të shihet si një pamje e zvogëluar e shoqërisë. Rregullat i shërbejnë shkollës si edhe ligjet i shërbejnë komunitetit politik – të mbrojnë të drejtat e njeriut.

Po t'i shohësh më nga afër, paralelet, por edhe ndryshimet ndërmjet rregullave në shkollë dhe ligjeve në nivel të bashkësisë politike, bëhen më të qarta:

Paralelet:

- Nuk ka komunitet që mund të mbijetojë pa një marrëveshje ndërmjet anëtarëve të tij për t'iu bindur ligjeve.
- Ligjet mbrojnë të dobëtit. Ligjet janë instrumente për të zbatuar të drejtat e njeriut dhe të fëmijëve.
- Ligjet duhet të zbatohet, por kjo duhet të jetë përjashtim. Ato do të jenë efikase vetëm në qoftë se do të kuptohen dhe vlerësohen nga të gjithë. Prandaj ligjet duhet të jenë të drejta.

Dallimet në mes shkollës dhe komunitetit politik:

- Bërja dhe zbatimi i ligjeve është një ushtrim i pushtetit. Pushteti duhet të jetë objekt i kontrollit. Prandaj, ligjet duhet t'i përmbahen parimeve të të drejtave të njeriut dhe pushteti për të bërë ligje dhe për t'i zbatuar duhet të ndahet dhe të kontrollohet në një komunitet demokratik.
- Brenda komunitetit shkollor, përgjegjësia për përcaktimin dhe zbatimin e rregullave të shkollës mbetet mbi drejtorinë e shkollës dhe stafin arsimor. Megjithatë (sikundër me ligjet në komunitet), rregullat e shkollës duhet të jenë të hapura për diskutim në dritën e të drejtave të fëmijëve dhe nxënësit duhet të kuptojnë dhe vlerësojnë nevojën për rregullat e shkollës.

Qasja didaktike: Mësimet ndjekin një model të rrathëve koncentrikë që zgjerohen. Mësimi 1 shqyrton një rast të veçantë të një rregulli në shkollë, që zbatohet pasi është shkëlur. Mësimi 2 merret me problemin e qëllimit të cilit i shërbejnë rregullat e shkollës. Ky mësim ofron përgjigjen se shkolla i shërben disa të drejtave të fëmijës dhe se rregullat e shkollës janë mjete të rëndësishme për mirëfunksionimin e saj. Mësimi 3 kalon përtej horizontit të përvojës shkollore dhe hedh vështrimin te rregullat në sfera të tjera të jetës. Në fund, Mësimi 4 heq linjën bashkuese nga rregullat te ligjet dhe shtron pyetjen se kush duhet të ketë fuqi të imponojë ligje, të cilave, ne të gjithë, pritët t'u bindemi.

C. Pyetjet kryesore për reflektim për kapitullin 9

Përjetimi i të drejtave të fëmijëve	Njohja e të drejtave të fëmijëve	Zbatimi i të drejtave të fëmijëve
<i>Mësuesi</i>		
Si janë thjeshtuar parimet e të drejtave të fëmijëve në shkollë dhe në klasë?	Çfarë dinë fëmijët për të drejtat e fëmijëve?	Të mësojnë si të ndërmarrin veprime jashtë shkollës: çfarë kanë mësuar nxënësit për jetën e tyre në të ardhmen?
Nxënësit mësojnë si të përballen me përvojën e shpërndarjes së pabarabartë të pushtetit. Ata përdorin të drejtat e tyre, por zbulojnë se ekzistojnë kufizime në nivelin që mund të arrijnë.	Të drejtat e fëmijëve janë pjesë e ligjit të shtetit dhe si i tillë është i detyrueshëm për të gjithë. Pavarësisht kësaj ato nuk janë zbatuar plotësisht kudo në botë.	Për nxënësit, kjo përvojë është e rëndësishme, pasi ajo do t'i ndihmojë ata si qytetarë të rritur të shoqërisë civile për të përballuar vështirësitë e hasura në negociata ose humbje politike.
<i>Nxënësit</i>		
Si i përjetova të drejtat e fëmijëve në klasë?	Çfarë unë kam mësuar për të drejtat e fëmijëve?	Cilat janë veprimet që jam në gjëndje të ndërmarr tani?
Unë kam mësuar të kaloj nëpër procesin e vështirë të negociimit të të drejtave dhe detyrave. Unë kam mësuar se si të përballem me zhgënjimin dhe humbjen.	Unë di se si të drejtat edhe detyrat janë thelbësore për të jetuar në harmoni. Unë gjithashtu di se të drejtat e fëmijëve janë pjesë e kësaj kornize.	Unë diskutoj të drejtat dhe detyrat, duke përdorur njohuritë e mia. Unë mund të negocioj dhe të diskutoj me përfaqësues të autoriteteve, dhe mundem si të argumentoj edhe t'i dëgjoj ata.

D. Procedura

Përgatitje për mësimin 1

Rreth një javë përpara mësimit të parë, mësuesi u jep nxënësve detyrën e mëposhtme: nxënësit mbledhin informacion për një rast të kohëve të fundit, në të cilin janë shkelur rregullat e shkollës dhe një nxënës është qortuar ose dënuar (nëse është e mundur, rasti duhet të jetë nga shkolla ose komuniteti, ndonëse mund të përdoren edhe shembuj të tjerë). Mbani shënime duke përdorur një grup të shkurtër pyetjesh të standardizuara.

Mësimi 1: Një nxënës në telashe (studim rasti)

Hyrje (nxënësit ulen në tavolina të vendosura për punë në grup): Disa nxënës raortojnë për kërkimin e çështjes në fjalë. Klasa duhet të vendosë për një rast, të cilin do të dëshironin ta studionin më në thellësi (nëse është e mundur, një rast nga mjedisi konkret social, për të cilin nxënësit nuk është e nevojshme të bëjnë kërkime shtesë).

Thyerja e rregullave të shkollës: Pyetje kyç

1. Çfarë ka ndodhur?
2. Kush është i përfshirë?
3. Çfarë dënimi është dhënë, nëse ka?

Diskutim: Klasa duhet të identifikojë problemin themelor të rastit në fjalë. Kjo e bën të domosdoshme referimin në një rregull të shkollës dhe interpretimin e tij. Mësuesi fton nxënësit të japin komentet e tyre (mundësisht pasi të kenë bërë më parë shënimet e nevojshme). Pikëpamjet e tyre mund të jenë të ndryshme, në varësi të rastit, por edhe mund të përputhen (për shembull, "Ishte mjaft e drejtë që të bëhej diçka" ose: "Unë mendoj se ky dënim është mjaft i padrejtë/shumë i rëndë"). Mësuesi i kërkon një nxënësi të përmbledhë komentet e bëra.

Përmbledhja e mësuesit. Nëse gërvishim pak sipërfaqen e këtij rasti, shpesh shfaqen çështje mjaft komplekse. Ato duhet të shqyrtohen me hollësi për të kuptuar më mirë çështjen dhe të gjitha aspektet e saj.

Studim rasti: një nxënës në telashe në shkollën tonë

1. Çfarë ka ndodhur?	
2. Kush e ka zbuluar ose ka raportuar rastin?	
3. Kush është i përfshirë?	
4. Cili është problemi? (Pse ishte e nevojshme për të mbrojtur punën dhe jetën në shkollë?)	
5. Cili rregull i shkollës zbatohet në këtë rast?	
6. Cili dënim, nëse ka, është dhënë?	
7. Çfarë efekti ka dënimi mbi keqbërësin dhe nxënësit e tjerë?	
8...	

Nëse është e nevojshme, fleta e punës mund të modifikohet ose zgjerohet në seancën plenare.

Grupet zgjedhin një folës dhe mundësisht edhe role të tjera (mbajtësi i kohës etj.). Pastaj, anëtarët e grupeve diskutojnë për rastin dhe mbajnë shënim të gjitha idetë në fletën e punës së dhënë. Në mënyrë të veçantë, ata diskutojnë pyetjen 4 dhe 7, sepse ato trajtojnë çështjen themelore të problemit

Për kohën e mbetur: Çdo grup vendos për formën dhe përmbajtjen e përgjigjeve për pyetjet 4 dhe 7, të cilat folësi i tyre i paraqet para klasës në mësimin e ardhshëm.

Mësimi 2: Përse shkolla ka rregulla? (kohëzgjatja rreth 1 ½ mësimi)

Prezantim, pastaj diskutim për detyrën e fundit të mësimin: Një folës nga çdo grup paraqet përgjigjet e pyetjeve 4 dhe 7. Pas kësaj fillon diskutimi.

Nxitje:

Për çfarë kanë rënë dakord nxënësit? Ku dallojnë pikëpamjet?
 Çfarë pëlqeva unë? Më çfarë rashë dakord? Çfarë më shqetësoi? Çfarë më duket e papranueshme?
 Përse?

Në përgjithësi, gjetjet e nxënësve (të mbështetura nga mësuesi) duhet të jenë: Ne të gjithë i gëzojmë të drejtat e fëmijëve dhe të drejtat civile që duhet të respektojmë në shkollë. Për të aftësuar shkollën që të mbrojë këto të drejta, duhet të vëzhgohen disa kushte. Mësuesi ose një nxënës përmbledh këtë ide si më poshtë: Shkolla është vendi ku shumë njerëz, të rinj e të rritur takohen dhe punojnë së bashku. Kjo duhet të organizohet, që do të thotë, kërkohen rregulla, duke përfshirë edhe rregullin që mësimi duhet të fillojë

dhe të mbarojë në kohë, edhe me mësuesin që është i pranishëm në klasë. Përveç kësaj, shkolla është përgjegjëse e drejtpërdrejtë për disa nga të drejtat më të rëndësishme të fëmijëve: së pari dhe mbi të gjitha, për të drejtën për arsimim.

Ndërhyrje e mësuesit dhe diskutim për të drejtën për arsimim: Ku është shkruar kjo e drejtë?

Diskutimi mund të mbështetet nga mësuesi, i cili jep një leksion të shkurtër për të drejtat e fëmijës dhe për lidhjen e tyre me shkollën. Në vijim mund të përdoret tabela e mëposhtme, e cila mund të zgjerohet në një tabak të madh letre ose në një projektor.

Pse ka rregulla një shkollë?	
Të drejtat e fëmijëve dhe adoleshentëve (konventa 1989)	Cilat rregulla i mbrojnë këto të drejta në shkollën tonë?
Neni 13: Liria e shprehjes	
Neni 14: Liria e mendimit, ndërgjegjes dhe fesë	
Neni 24: Mbrojtja e shëndetit	
Neni 28: E drejta e arsimimit, duke përfshirë qasjen në arsimin e lartë dhe masat për të siguruar vijimin e rregullt në shkollë	
Neni 31: E drejta e fëmijës për të pushuar dhe për të pasur kohë të lirë	
Neni 33: Mbrojtja nga drogat narkotike	
Neni 37: Mbrojtja ndaj trajtimit çnjerëzor	

Leksion dhe diskutim për temën: Duke vëzhguar rregullat e shkollës nga pikëpamja e të drejtave të fëmijëve: Përse shkolla ka rregulla?

Mësuesi shkruan temën në dërrasën e zezë: "Pse ka rregulla një shkollë?" Ai shpërndan kopje të rregullave të shkollës ose të klasës, tabak letre dhe marker. Ai i shpjegon detyrën klasës:

- Formoni grupe me nga katër. Fillimisht punoni vetëm. Lexoni rregullat e shkollës. Ku të jetë e mundur, përpiquni të lidhni çdo rregull, me një të drejtë të fëmijëve.
- Pastaj punoni si ekip. Ndani idetë tuaja dhe përpiquni të bini dakord se cili rregull (ose rregulla) të shkollës i shërbejnë një të drejtë konkrete të fëmijëve. Shkruani rezultatet në fletët tuaja të punës.
- Merrni fletën e punës " Përse shkolla ka rregulla? Lidhni nenet e Konventës së të Drejtave të Fëmijës me rregullat e shkollës ose të klasës suaj.
- Zgjidhni dy folës për të paraqitur rezultatet përpara klasës.

Nxënësit paraqesin rezultatet e tyre në klasë. Mësuesi këmbëngul në gjykimin e tyre të shëndoshë, si në prezantim edhe në çdo diskutim që mund të lindë.

Në pesë minutat e fundit të mësimit, mësuesi tërheq vëmendjen e klasës për temën e mësimit, çështjen e shkruar në dërrasën e zezë: Pse ka rregulla një shkollë? Përse shkolla ka rregulla? (nxënësit përmbledhin rezultatet e mësimit, duke iu përgjigjur pyetjes së mësipërme: "Shkolla shërben për të drejtën e çdo fëmije dhe adoleshenti për arsimim. Rregullat e shkollës janë për të siguruar që shkolla punon pa probleme dhe në mënyrë efikase në realizimin e qëllimeve të saj" etj.)

Detyra 1, mundësisht si përfundim i këtij mësimi: Shkruani, me disa fjali, një përmbledhje të asaj çfarë keni mësuar për a) temën "Një shkollë pa rregulla" dhe b) për pyetjen "Përse shkolla ka rregulla?"

Detyra 2 (detyrë shtëpie-të kopjohet si fletë pune e veçantë ose në pjesën e prapme të fletës së mëparshme të punës):

Rregullat e një dite

Zgjidhni një ditë të javës suaj. Shkruani në ditar rregullat që duhet të ndiqni (edhe të pashkruarat)

Vështroni rregullat që ju tregojnë si të silleni dhe çfarë të bëni, për shembull:

- kur jeni në shtëpi me familjen tuaj;
- kur takoheni me miqtë tuaj;
- kur blini diçka në dyqan;
- kur lëvizni nëpër qytet.

Vendosni se cilat rregulla janë shkruar si rregulla formale, dhe cilat rregulla ekzistojnë si të pashkruara, ato jo zyrtare. Për shembull, rregullat e shkollës janë zyrtare. Rregullat që na tregojnë se si të sillemi në tryezë ose kur jemi së bashku me familjen ose miqtë tanë janë jozyrtare.

Koha	Rregulli	Zyrtar/jo zyrtar
.....		
07.00		
08.00		
09.00		
10,00		
11,00		
12,00		
13,00		
14,00		
15,00		
16,00		
17,00		
18,00		
19,00		
20,00		
21,00		
22,00		
.....		

Mësimi 3: Kush i bën rregullat në jetë?

Mësuesi kërkon që secili nga nxënësit, si ekspert, të lexojë një ose dy shembuj nga detyrat e tyre të shtëpisë. Ai sigurohet që nxënësit të përfshijnë shembuj të të dy llojeve të rregullave, si të atyre zyrtare ashtu edhe jo zyrtare.

Pasi nxënësve u është dhënë shansi të japin shembujt nga shënimet e tyre, mësuesi përzgjedh dy prej tyre dhe i integron në një tabelë të thjeshtë, të paraqitur në dërrasë të zezë:

Lloji i rregullave	Përmbajtja	I ndërtuar nga ...	I zbatuar nga ...
Rregull zyrtar (për shembull një ligj):	Ju nuk duhet të kapërceni rrugën kur semafori është i kuq.		
Rregull jo zyrtar	Ju nuk duhet të gromësin kur jeni në tryezë.		

Mësuesi i fton nxënësit të shprehin mendimin e tyre në dy kolonat për dënimet që ata mendojnë se duhet të zbatohen në rastet e shkeljes së një rregulli. (Rregullat e trafikut, në fakt ligji, do të provojë se në mënyrë të drejtpërdrejtë: është vendosur nga Ministria e Trafikut (draft) dhe parlamenti (legjislativi), i zbatuar nga policia dhe nëse është e nevojshme, gjykatat (për shembull, nga gjobat). Më të vështira (por ndoshta më interesante për diskutimin) janë ligjet e pashkruara, për shembull, të mos gromësimë në tryezën e ngrënies; ndëshkimet, në këtë rast, varen nga familja dhe nga kultura. Mësuesi duhet t'u japë nxënësve mundësinë për të vepruar si ekspertë, me fjalë të tjera, t'u kërkojë sa më shumë për të marrë pjesë në diskutimin plenar. Informacioni shtohet në tabelë.

Megjithatë, nxënësit do ta kenë mjaft të vështirë të thonë se kush i ndërton rregullat e pashkruara. Në shembullin e marrë këtu (sjelljet në tryezë), ata mund të thonë se kjo është pjesë e traditës, diçka mbi të cilën këmbëngulin prindërit e tyre dhe të rriturit. Mund të ketë nxënës që do të donin që këto rregulla të mos ekzistonin fare! Ndoshta nxënësit do të zbulojnë se ka sanksione të qarta nëse ky rregull thyhet, veçanërisht në qoftë se prindërit ose një mësues e tyre janë të pranishëm. Atyre mund t'u kërkohej të largohen ose të lënë tryezën. Madje mund të ketë edhe një ndëshkim të nënkuptuar, përshtypja e keqe që lë. E parë nga ky këndvështrim, ne të gjithë luajmë rolin tonë në zbatimin e rregullave të pashkruara. Megjithatë, dialogu në klasë nuk mund të mos arrijë në këtë pikë. Nxënësit mund të pyesin vetëm për shpikësit dhe zbatuesit e rregullave jozyrtare. Në çdo rast, nxënësit janë ekspertë për veten e tyre, dhe ata janë përgatitur duke mbledhur shembuj të rregullave që qeverisin jetën e tyre të përditshme.

Nxënësit formojnë grupe me nga katër ose pesë persona. Ata kanë për detyrë të ndajnë me të tjerët shembujt e rregullave jo zyrtare në fletën e tyre të punës dhe të zbulojnë si sigurohet zbatimi i tyre dhe cilat janë ndëshkimet nëse këto shkelen. Për veç kësaj, A ka rregulla që lidhen në mënyrë të veçantë me gjininë, normat dhe ligjet?

Nxënësit raportojnë rezultatet në seancë plenare. Pika të mundshme për t'u përqendruar gjatë diskutimit janë:

- Lloji dhe vendi i rregullave të pashkruara tek bashkëmoshatarët (me shembuj).
- Kush i përcakton ose i ndryshon rregullat e pashkruara dhe ndëshkimet në rastet e shkeljes së tyre?
- Rregullat e pashkruara që lidhen me gjininë.
- Cilat janë mundësitë tona për të përcaktuar ose për të ndryshuar rregullat e pashkruara? Ku dhe kur ne kemi të drejtë të themi mendimin tonë dhe zëri ynë mund të dëgjohet?

Mësimi 4: Kush duhet të lejohet për të hartuar ligjet? (Rregullat për hartimin e ligjeve).

Mësuesi e fillon mësimin duke i kujtuar klasës zbulimet e tyre në mësimin e fundit. Nxënësit kanë vëzhguar rregullat dhe ligjet jozyrtare. Në këtë mësim, ata do të shqyrtojnë më hollësisht procesin e hartimit të tyre.

Mësuesi jep "shembullin" e mëposhtëm të një ligji të (shkruar në një copë të madhe letre ose kartoni me një lapustil që të mund të shihet nga e gjithë klasa.

Të gjithë burrat e lindur në prill nuk duhet të paguajnë taksë.

Diskutim: Nxënësit mund të komentojnë lirisht, të nxitur, nëse është e nevojshme, edhe nga disa pyetje të hapura. Idetë e tyre mund të përqendrohen në pika të tilla si:

Ky ligj është i padrejtë, pasi kjo është shkelje e parimit të mosdiskriminimit.

Ai madje diskriminon grupe të ndryshme (të gjitha gratë, jo vetëm ato të lindura në prill).

Ai në mënyrë të qartë, u shërben interesave të një grupi të vogël njerëzish – burrave të lindur në prill.

Ligjet duhet t'i shërbejnë të mirës së përbashkët. Prandaj ligje të tilla duhet të parandalohen.

Ligjet e padrejta do mbjellin konflikt në komunitet dhe madje edhe mund ta shkatërrojnë atë.

Mësuesi u kërkon nxënësve të formojnë grupe me katër ose pesë vetë dhe u jep detyrën e mëposhtme: Nxënësit duhet të diskutojnë se cilat rregulla dhe parime janë të nevojshme për t'u mbrojtur nga legjislacioni i padrejtë. Ato duhet të bien dakord për jo më shumë se tri elemente kyçe për prezantimin e tyre të mëvonshëm.

Prezantim, diskutim, krahasim në seancë plenare.

Kush i bën ligjet në vendin tuaj? Mbledhja e përvojave paraprake të nxënësve; përmbledhja shkurtimisht e prezantimeve nga mësuesi. Çështjet kryesore:

Kushtetuta përfshin të drejtat e njeriut, duke përfshirë parimet e barazisë dhe lirisë personale. Ajo përmban edhe një seksion që përcakton kush mund të krijojë ligjet: ai është një organ i përfaqësuesve, të cilët kalojnë një ligj me shumicë votash. Këta përfaqësues kandidojnë në zgjedhje dhe, për këtë arsye, i nënshtrohen edhe kontrollit nga qytetarët. Disa ligje vendosen me votim të drejtëpërdrejt.

Nëse është e mundur, mund të zhvillohet një diskutim përmyllës për të vlerësuar atë që është mësuar në këtë kapitull dhe për të hedhur vështrimin në të ardhmen e nxënësve, si të rritur në një shoqëri të modeluar nga normat dhe ligjet.